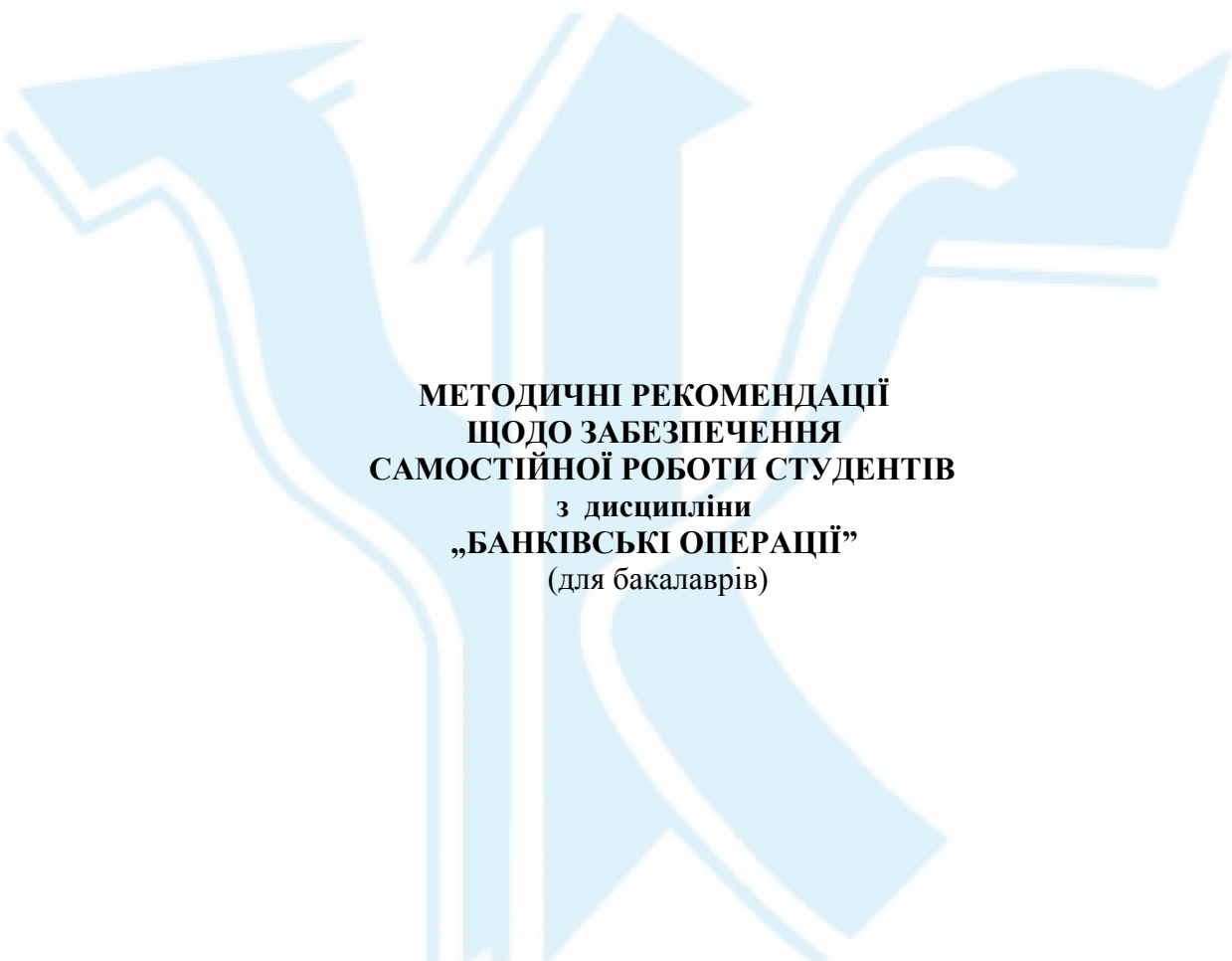

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
„БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ - 2016

Підготовлено ст. викладачем кафедри банківської та страхової справи О.М.Кушнір

Затверджено на засіданні кафедри банківської і страхової справи
(Протокол № 11 від 21.04.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту міжнародної економіки та фінансів ім.Святої Великої княгині Ольги МАУП (протокол №8 від 28.04.2016 р.)

Кушнір О. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни „Банківські операції” (для бакалаврів) - К.: МАУП, 2016. - 94 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст завдань для самостійної роботи із дисципліни „Банківські операції”, список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Банківська система України в умовах реформування виробничих відносин виступає одним з найдієвіших та найефективніших факторів розбудови суспільного прогресу.

Професійно володіти питаннями діяльності та функціонування фінансового ринку, і зокрема, комерційних банків мусить нині спеціаліст, який має відношення до прийняття економічних рішень у будь-якій сфері народного господарства.

Важливою складовою роботи студентів є самостійна підготовка ними матеріалів, питань, завдань із кожної теми навчального курсу. Оскільки навчальним планом передбачено виділення навчального часу для самостійної роботи студентів, частина обов'язкового програмного матеріалу виноситься на самостійне вивчення студентів.

Самостійна робота є обов'язковою при підготовці до практичних занять, для складання іспиту з цієї навчальної дисципліни, тому вона повинна мати систематичний та плановий характер і обов'язково завершуватись перевіркою знань студентів.

Самостійна робота є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань. Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального матеріалу у поза аудиторний час. Значно підвищується значення та статус самостійної роботи при введенні кредитно – модульної технології навчання, за якою скорочується обсяг аудиторної роботи.

Мета самостійної роботи – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Методичні рекомендації до самостійної роботи із дисципліни „Банківські операції” розроблені відповідно до програми курсу „Банківські операції” для студентів напрямку підготовки 050 „Економіка і підприємництво” освітньо – кваліфікаційного рівня „бакалавр” і призначені для самостійної та індивідуальної роботи студентів над дисципліною.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основне завдання вищої школи полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до самоосвіти, інноваційної діяльності.

Розв'язати це завдання неможливо лише шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат.

Сучасна реформа вищої освіти – це насамперед перехід від парадигми навчання до парадигми освіти, самоосвіти. Тому самостійна робота студентів є не тільки важливою формою навчального процесу, а й має стати його основою.

Це передбачає орієнтацію на активні методи опанування знань, розвиток творчих здібностей, перехід від поточного до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості.

Посилення ролі самостійної роботи означає принципово нову організацію навчально – виховного процесу у вищих навчальних закладах. Він повинен будуватись так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студентів здібності до саморозвитку, творчого застосування здобутих знань.

Активна самостійна робота студентів можлива лише за наявності серйозної та стійкої мотивації. Найпотужніший мотивуючий фактор – підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Активізують самостійну роботу такі фактори:

1. Корисність роботи, що виконується.
2. Участь студентів у творчій діяльності.
3. Інтенсивна педагогіка, що передбачає введення у навчальний процес активних методів навчання.
4. Використання мотивуючих факторів контролю знань (накопичувальна система оцінювання знань, рейтинг).

5. Індивідуалізація завдань, які виконуються в аудиторії та поза аудиторний час, постійне їх оновлення.
6. Особистість викладача. Викладач може бути прикладом для студента як професіонал і творча особистість.

Основне завдання організації самостійної роботи студентів – навчити студентів свідомо та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, а потім з науковою інформацією. Закласти основи самоорганізації та самовиховання, сформувати уміння та навички постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Планування самостійної роботи студентів

Для раціональної організації самостійної роботи студент повинен уміло розподілити свій час, передбачений навчальним планом для позааудиторної роботи. У цілому навчальний час студентів включає години, призначені для аудиторної (регламентованої) роботи (лекції, практичні заняття, консультації з викладачем, наукові конференції та олімпіади, складання іспиту) та позааудиторної роботи (підготовка до практичних занять та іспиту, написання контрольних робіт та індивідуальних завдань, доповідей, рефератів, проведення групових презентацій, робота з літературою в бібліотеці, пошук інформації в Інтернеті).

Форми самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійна робота з підручником, науковою та періодичною літературою;
- вивчення та аналіз законодавчих та нормативних документів;
- пошук і опрацювання матеріалів через мережу Інтернет;
- узагальнення та аналіз фактичних даних;
- проведення самостійних наукових досліджень;
- підготовка аналітичних записок, доповідей, рефератів, презентацій;
- виконання індивідуальних завдань;
- написання контрольних робіт;
- підготовка до іспиту.

Форми контролю самостійної роботи:

- індивідуальні консультації та співбесіди;
- тестування, перевірка контрольних робіт;
- заслуховування рефератів та презентацій;
- перевірка творчих та ситуаційних завдань;
- проведення колоквиумів.

Опрацювання лекційного матеріалу є важливою складовою опанування матеріалу курсу, оскільки під час лекції формуються наукові основи знань, опановується важливий теоретичний і фактичний матеріал, виділяються головні проблеми та питання щодо тематичного змісту курсу. Для кращого засвоєння лекційного матеріалу після лекції слід прочитати конспект, внести необхідні правки та визначити основні аспекти.

Підготовка до практичних занять передбачає:

- вивчення рекомендованої до даної теми літератури;
- пошук додаткових джерел інформації;
- підготовку відповідей на питання, що виносяться на практичне заняття;
- опанування нових термінів.

Обов'язковим є ведення конспекту для підготовки до практичних занять, в якому студент готує відповіді на питання, робить виписки з опрацьованої літератури, веде словник.

Ефективність проведення практичного заняття визначається рівнем самостійної підготовки студентів.

Метою проведення практичного заняття є підведення підсумків самостійного опанування студентами навчального матеріалу, теоретичних джерел, тематичних завдань, а також закріплення знань та умінь з курсу.

Завдання практичного заняття – оволодіння студентами навичками публічного виступу, вмінням логічно, змістовно, аргументовано, переконливо висловлювати свої думки, роботи правильні висновки, пов'язувати матеріал навчального курсу із сучасними проблемами функціонування грошової та кредитної системи України.

Запорукою успішного проведення семінарського (практичного) заняття є ретельна підготовка до нього та раціональний розподіл часу. Слід враховувати, що на семінарському занятті оцінюються не лише відповіді на основні питання, але й інші форми роботи студентів, зокрема, ґрунтовні доповнення, повідомлення, участь в обговоренні виступів, правильна постановка проблемних питань до доповідача, доповіді, презентації тощо.

Самостійна робота з підручниками, науковою та періодичною літературою, вивчення та аналіз законодавчих та нормативних документів будується на основі роботи з каталогами та конспектування. Для раціонального запам'ятовування матеріалу потрібно підготувати невеликий конспект із викладенням тез чи головних думок, або посилань на конкретні сторінки книги чи журналу, що дозволяє швидко знаходити потрібний матеріал. При ксерокопюванні журнальних статей слід виділяти (підкреслювати) основні думки.

Виконання індивідуальних завдань, написання контрольних робіт здійснюється студентами самостійно, відповідно до завдання, на основі вивчення спеціальної літератури. Письмова контрольна робота є однією з форм самостійної роботи студентів із вивчення окремих тем і питань навчального курсу. Це важливий засіб перевірки знань студентів, що може використовуватись при поточному й підсумковому контролі засвоєння матеріалу дисципліни.

Для самоперевірки якості засвоєння знань студентам пропонуються тести і творчі завдання. Результати тестування оцінюються викладачем, обговорюються на заняттях і враховуються при проміжному та підсумковому контролі.

Кожне завдання з самостійної роботи оцінюється за п'ятибальною системою, утворюючи таким чином певну суму балів за окремий навчальний модуль. Водночас набрана кількість балів за виконану самостійну роботу додається до загальної суми балів підсумкового тесту з кожного навчального модуля, індивідуальні роботи студента, семестрового контролю знань.

100 балів (оцінка „відмінно”) – студент повинен чітко і вільно володіти термінологією, логічно, вмотивовано виконувати теоретичні завдання, вміти визначати основне в матеріалі, технічно грамотно і логічно послідовно виконувати практичні завдання. Роботи мають бути виконані охайно, без істотних помилок. Можливо допущення однієї неточності в кожному завданні, яка практично не впливає на результат виконання завдання в цілому.

80 балів (оцінка „добре”) – студент повинен чітко і вільно володіти термінологією, технічно грамотно і послідовно виконувати практичні завдання, перелік яких відповідає навчальній темі дисципліни. Робота має бути виконана охайно, проте можливо допущення однієї – двох помилок у розрахунках або завдання, що суттєво не впливають на виконання завдання в цілому.

60 балів (оцінка „задовільно”) – студент не завжди чітко володіє термінологією, припускається змішування понять, не зовсім правильно виконує практичні завдання (однак виконане завдання досягає своєї мети), подає самостійно оформлені завдання, перелік яких відповідає навчальній програмі дисципліни. Припускається трьох і більше змістовних помилок, неточностей у розрахунках або ж подає роботу у неповному обсязі (за умови відсутності одного – двох завдань з усіх модулів).

40 балів (оцінка „незадовільно”) – студент виконав завдання не в повному обсязі. Припускається грубих помилок у роботі, не володіє спеціальною термінологією. Відповіді оцінюються як такі, що не досягли мети, оформлені недбало, з помилками, або ж контрольні роботи подано в неповному обсязі (за умови відсутності 30 % завдань з усіх модулів).

До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі завдання поточного контролю. Остаточна оцінка семестрового контролю враховує всі аспекти участі студента в навчальному процесі.

Відповідно до програми курсу збірник містить завдання по основних розділах курсу „Банківські операції”:

Тематичний план дисципліни
„БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ”

№	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль 1. Організаційні основи діяльності комерційного банку. Кредитно-депозитні та розрахунково-касові операції комерційного банку
1	Створення та організація діяльності комерційного банку
2	Формування ресурсів комерційного банку
3	Розрахунково – касові операції банків
4	Операції банків з векселями
5	Кредитні операції банків
	Змістовий модуль 2. Інвестиційні, валютні та інші операції комерційного банку. Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційного банку
6	Операції банків з цінними паперами
7	Банківські інвестиції
8	Операції банків в іноземній валюті
9	Нетрадиційні банківські операції та послуги
10	Забезпечення фінансової стійкості банку

Разом годин: 162

**Зміст самостійної роботи з дисципліни
„БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ”**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО
БАНКУ. КРЕДИТНО-ДЕПОЗИТНІ ТА РОЗРАХУНКОВО-КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ**

Тема 1. Створення та організація діяльності комерційного банку

Передумови становлення і розвитку банківської справи. Комерційні банки, як специфічний суб'єкт господарювання. Роль банків у розвитку економіки країни. Види банків, їх операції.

Принципи організації роботи банку. Банківські операції. Зміст і класифікація пасивних операцій. Сутність активних операцій. Реалізація функцій банку.

Порядок заснування банківської установи. Документальне оформлення реєстрації. Причини відмови НБУ у реєстрації банку. Порядок відкриття філіалів та представництв комерційного банку. Організаційна структура та управління комерційного банку. Ліцензування банківської діяльності. Перелік ліцензованих операцій. Умови відкликання банківської ліцензії.

Типова організаційна структура установи банку. Структура апарату управління, структура, задачі основних функціональних підрозділів банку. Визначення філії, представництва, територіально відокремленого безбалансового відділення, принципи їх функціонування.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок створення філій, представництв банку.
2. Види та характеристика об'єднань, що можуть утворюватись банками.
3. Банківська таємниця.

Теми рефератів:

1. Історія виникнення банківської справи у світі.
2. Історія розвитку банківської справи в Україні.
3. Національний банк України, його роль, значення та функції.
4. Банківська система в сучасному економічному просторі.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

До територіального управління НБУ для реєстрації комерційного банку надійшли такі документи:

1. заявка про реєстрацію банку;
2. установчий договір;
3. протокол установчих зборів;
4. бізнес – план;
5. копія звіту про результати підписки на акції;
6. договір про оренду приміщення терміном на два роки;
7. копії платіжних документів про сплату внесків до статутного капіталу.

Визначте:

1. достатність документів для реєстрації комерційного банку;
2. яке рішення прийме територіальне управління НБУ після розгляду пакета документів.

Завдання 2.

До територіального управління НБУ надійшов повний пакет документів для реєстрації комерційного банку. Копії платіжних документів про сплату внесків до статутного фонду свідчать, що платежі здійснені в сумі 2 млн. євро.

Вкажіть:

1. яке рішення може бути прийняте управлінням НБУ;
2. в яких випадках НБУ може відмовити в державній реєстрації банку.

Завдання 3.

До НБУ звернувся комерційний банк з клопотанням про видачу письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями. Підрозділ, який виконуватиме ці операції, буде створений відразу ж після отримання письмового дозволу.

Вкажіть:

1. чи буде виданий письмовий дозвіл комерційному банку;
2. назвіть умови отримання письмового дозволу.

Завдання 4.

До НБУ надійшло від комерційного банку клопотання про видачу банківської ліцензії. Згідно з поданими документами встановлено, що банк незабезпечений достатньою мірою комп'ютерною технікою.

Вкажіть:

1. яке рішення буде прийняте НБУ щодо надання банківської ліцензії;
2. дотримання яких умов надає банку право отримати банківську ліцензію.

Завдання 5.

У Національний банк України подано пакет документів для реєстрації Банку „Арго”. Засновники банку внесли на тимчасовий рахунок грошові кошти в розмірі 3 млн. євро.

Потрібно пояснити:

1. Які документи потрібно подати банку до територіального управління НБУ для реєстрації?
2. Які дії Національного банку України при розгляді питання щодо реєстрації банку?

Завдання 6.

На адресу територіального управління надійшов пакет документів щодо реєстрації Національним банком України Акціонерного банку „Мрія”. Як свідчать дані установчого договору, підписаного засновниками банку та засвідченого відбитком їх печатки, до складу засновників банку ввійшли:

1. ВАТ „Нафтопереробний завод”, що зголосився на придбання акцій банку в сумі, еквівалентній 35 % статутного капіталу банку;

2. ВАТ „Львівська кавова фабрика” – у сумі, еквівалентній 20 % статутного капіталу банку;
3. ЗАТ „Колос” – у сумі, еквівалентній 25 % статутного капіталу банку;
4. Кредитна спілка „Злагода”, відповідно, 20 % статутного капіталу банку.

Кошти для формування статутного капіталу новоствореного банку у розмірі, передбаченому чинним законодавством України та установчими документами банку, акумульовано засновниками банку на накопичувальному рахунку – у повному розмірі.

Потрібно пояснити:

Чи вправі територіальне управління НБУ підтримати відповідне клопотання засновників про державну реєстрацію банку?

Завдання 7.

На основі публікацій у „Вісниках НБУ” за два попередні роки проведіть дослідження змін структури зобов’язань банків, структури активів банків України, структури доходів і витрат банків. Проаналізуйте діяльність банків України за два роки і зробіть висновок.

Тести:

1. Фундаментальна роль комерційних банків в ринковій економіці заключається:

- а) в залученні тимчасово вільних грошових коштів;
- б) в видачі кредитів суб’єктам господарської діяльності;
- в) у здійсненні розрахунків між контрагентами;
- г) немає правильної відповіді.

2. Які види банківських об’єднань можуть функціонувати в Україні?:

- а) філіал;
- б) банківська холдингова група;
- в) представництво;
- г) дочірній банк;
- д) відділення;
- е) банківська корпорація;
- є) фінансова холдингова група;
- ж) жоден із варіантів не вірний.

3. Здійснення яких операцій необхідно іпотечному банку для виконання його основних функцій:

- а) випуск цінних паперів;
- б) кредитування торгівлі;
- в) кредитування під заставу товарно – матеріальних цінностей;
- г) фінансування експортно – імпорتنих операцій;
- д) залучення депозитів;
- е) кредитування під заставу нерухомості;
- є) розрахунково – касове обслуговування?

4. До числа спеціалізованих банків відносяться:

- а) універсальні;
- б) ощадні;
- в) центральні;
- г) іпотечні;
- д) комерційні.

5. В яких формах можуть створюватися комерційні банки в Україні:

- а) акціонерного товариства відкритого типу;
- б) акціонерного товариства закритого типу;
- в) товариство з додатковою відповідальністю;
- г) повне товариство;
- д) товариство з обмеженою відповідальністю;
- е) приватні банки;
- є) кооперативні банки?

6. З якого моменту комерційні банки набувають статус юридичної особи:

- а) з моменту оплати статутного капіталу;
- б) з моменту підписання статутних документів;
- в) з моменту проведення першої операції;
- г) з моменту реєстрації в НБУ?

7. Хто не може являтися засновником банку:

- а) приватні підприємці;
- б) промислові концерни;
- в) суспільні фонди;
- г) іноземні банки?

8. В якій формі може формуватися статутний капітал банку:

- а) нематеріальні активи;
- б) транспортні засоби;
- в) грошові кошти;
- г) цінні папери;
- д) приміщення для розміщення банку?

9. Які засоби забороняється використовувати при формуванні статутного фонду комерційного банку:

- а) бюджетні;
- б) кредитні;
- в) власні;
- г) взяті під заставу?

10. Який мінімальний розмір статутного капіталу встановлений для комерційних банків (без участі іноземного капіталу):

- а) 750 тис. дол. США.;
- б) 1 млн. дол. США.;
- в) 10 млн. євро;
- г) 10 млн. грн.?

11. Від яких факторів залежить організаційна структура управління комерційним банком:

- а) від кількості ліцензованих операцій;
- б) від величини капіталу банку;
- в) визначається НБУ при створенні банку;
- г) від кількості робітників банку?

12. В якій сфері діяльності дозволено функціонувати комерційним банкам?

- а) торгівля;
- б) страхування;
- в) фінанси;
- г) виробництво.

13. Дирекція комерційного банку – це:

- а) банківська установа, яка являється юридичною особою, може здійснювати всі види банківських операцій при наявності відповідної ліцензії;
- б) філіал банку, який виступає від власного імені і фінансує свою діяльність за власний рахунок;
- в) банківська установа, являється юридичною особою, більше 50 % статутного капіталу якого належить головному банку;
- г) банківська установа не являється юридичною особою, виконує банківські операції в межах ліцензії головного банку і на яке покладено управління іншими філіалами.

14. Чи може статутний капітал комерційного банку формуватися за рахунок коштів в іноземній валюті:

- а) може;
- б) не може;
- в) може учасником – нерезидентом.

15. Основними завданнями банківської системи є:

- а) сприяння приватизації у сучасному господарстві;

- б) сприяння правової бази для свого розвитку;
- в) сприяння стабілізації грошово – кредитної системи;
- г) правильної відповіді немає.

16. На розвиток банківської системи впливає:

- а) політика Національного банку України;
- б) загальний стан економіки;
- в) державна політика;
- г) усі відповіді правильні.

17. Банк – це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції:

- а) залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб;
- б) розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик;
- в) відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб;
- г) усі відповіді правильні.

18. Банки в Україні, за обсягом здійснюваних операцій, можуть функціонувати як:

- а) універсальні або спеціалізовані;
- б) лише універсальні;
- в) філіальні;
- г) регіональні.

19. Учасниками банку, створеного в Україні, можуть бути:

- а) юридичні та фізичні особи;
- б) резиденти та нерезиденти;
- в) держава в особі Кабінету Міністрів України або уповноважених ним органів;
- г) усі відповіді правильні.

20. Банк з іноземним капіталом:

- а) банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, перевищує 10 відсотків;
- б) банк, у якому частка капіталу, що належить одному нерезиденту;
- в) банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, менша 10 відсотків;
- г) банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, перевищує 20 відсотків.

21. Філія банку:

- а) відокремлений структурний підрозділ банку, що має статус юридичної особи і здійснює банківську діяльність від імені банку;
- б) територіально відокремлений структурний підрозділ банку, що не здійснює банківську діяльність;
- в) відокремлений підрозділ банку, що не має статусу юридичної особи і здійснює банківську діяльність від імені банку;
- г) невідокремлений структурний підрозділ банку, що здійснює банківську діяльність.

22. Банк визначає напрями своєї діяльності та спеціалізацію за видами операцій:

- а) за вказівками НБУ;
- б) самостійно;
- в) за вказівками інших банків;
- г) за вказівками Правління НБУ.

23. Банківська ліцензія:

- а) документ, який видається Національним банком України в певному порядку і на певних умовах;
- б) документ, на підставі якого банки мають право здійснювати банківську діяльність;
- в) документ, який надається для здійснення певних банківських операцій;
- г) усі відповіді правильні.

24. Банк набуває статусу спеціалізованого банку у разі, якщо:

- а) більше 50 відсотків його активів є активами одного типу;
- б) більше 30 відсотків його активів є активами одного типу;

- в) більше 55 відсотків його активів є активами одного типу;
- г) більше 60 відсотків його активів є активами одного типу.

25. Які операції проводять комерційні банки?:

- а) емісія готівки;
- б) страхування закладеного майна;
- в) кредитування населення;
- г) правильної відповіді немає.

26. До пасивних операцій комерційного банку належать:

- а) операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій та безготівковій формі з метою підтримання ліквідності банку;
- б) касові операції з приймання та видавання готівки;
- в) операції із залучення тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб на поточні, бюджетні, депозитні рахунки;
- г) фондові операції з купівлі – продажу цінних паперів.

27. Операційний час – це:

- а) регламентований внутрішнім режимом роботи банківської установи час роботи з клієнтами (у межах операційного дня), особливість якого полягає в тому, що всі розрахункові документи, прийняті банківською установою протягом цього часу, мають бути виконані (оброблені, передані в банк одержувача (платника), оформлені бухгалтерськими проведеннями за відповідними рахунками) у той самий робочий день;
- б) частина робочого дня банківської установи, регламентована внутрішнім режимом її роботи, у межах якої банківська установа має змогу здійснювати передавання, оброблення та приймання розрахункових документів у електронному вигляді;
- в) система бухгалтерських обмежень, що встановлюються комерційним банком на розрахункові операції філії у СЕП, а також на розрахункові та інші банківські операції філії у САБ комерційного банку (філії).
- г) правильна відповідь відсутня.

28. При здійсненні яких видів операцій банки формують ресурси:

- а) активних;
- б) пасивних;
- в) комісійно – посередницьких.

29. Ліцензію на залучення коштів населення на вклади банки можуть отримати за умови:

- а) беззбиткової діяльності протягом 2 років;
- б) строку діяльності не менше 1 року;
- в) строку діяльності не менше 2 років;
- г) наявність зареєстрованого і фактично сплаченого статутного капіталу в сумі, еквівалентній 3 млн. євро;
- д) наявність зареєстрованого і фактично сплаченого статутного капіталу в сумі, еквівалентній 2 млн. євро.

Література: [1,3,27,30-33,41,52,55-58,60,61,88,89,91]

Тема 2. Формування ресурсів комерційного банку

Економічна характеристика ресурсів банку. Склад, структура ресурсів банку. Особливості формування власних банківських коштів. Принципи формування власного капіталу та його значення. Способи збільшення статутного капіталу банку.

Вклади і депозити як важливе джерело банківських ресурсів. Види залучених (депозитних) коштів банку: депозити (вклади) до запитання, термінові або строкові, умовні. Поняття простих та складних відсотків, порядок нарахування. Фактори процентної ставки. Структура депозитного договору, порядок його укладання. Методи страхування вкладних операцій.

Запозичені кошти комерційного банку. Кредити, отримані в інших банках, у тому числі в НБУ. Умови отримання міжбанківських кредитів. Види та порядок отримання кредитів НБУ. Макроекономічні умови формування запозичених коштів банку.

Управління ресурсами банків, взаємозв'язок з прибутковістю і ліквідністю банку.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Формування ресурсів банку шляхом емісії цінних паперів.
2. Управління банківськими ресурсами.
3. Формування ресурсів банку за рахунок емісії цінних паперів.
4. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
5. Система гарантування вкладів фізичних осіб.

Теми рефератів:

1. Власний капітал банку, значення та функції.
2. Ресурси банків та їх класифікація.
3. Система гарантування вкладів фізичних осіб.
4. Запозичення коштів як напрямок формування ресурсів комерційного банку.
5. Порядок формування банківських ресурсів шляхом емісії боргових цінних паперів.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

1. Визначити розмір наявних банківських ресурсів на 01 січня 200 _ року.

2. Зробити висновок про забезпеченість банку ресурсами.

Основні показники діяльності банку станом на 01.01.200 _ р.:

№	Показники	Варіанти		
		1	2	3
1	Сплачений зареєстрований статутний капітал	8000	7000	6000
2	Резервний фонд	1300	550	300
3	Загальні резерви	900	800	600
4	Додатковий капітал	480	320	190
5	Кошти на рахунках підприємств	9000	8500	7200
6	Кредити, отримані від інших банків	140	100	80
7	Кредити, отримані від міжнародних організацій	600	500	120
8	Вклади фізичних осіб:			
	а) строкові	4500	2800	1600
	б) до запитання	100	50	190
9	Заборгованість за кредитами	12500	14300	11690

Завдання 2.

Під час відкриття депозитного рахунку фізичною особою 14 березня 200 _ р. було покладено в банк 15000 грн.; 10 квітня було довнесено 1500 грн. Депозитний вклад – строковий, на термін 5 місяці з виплатою відсотків наприкінці терміну за ставкою 15 % річних.

Визначте загальну суму, яку одержить вкладник при закритті рахунку.

Як зміниться ця сума, якщо фізична особа закриває рахунок 30 квітня, а у договорі при достроковому закритті рахунку передбачено зменшення депозитної ставки удвічі?

Укажіть можливі причини закриття рахунку та розкрийте зміст цієї процедури.

Завдання 3.

З метою нарощення власного капіталу комерційний банк „Альфа” бажає залучити кошти на умовах субординованого боргу. Банк одержав чотири пропозиції:

1) ПП „Мотор” (юридична особа – резидент) пропонує 400 тис. грн. на 6 років під 5 % річних;

- 2) п. Володарський В.І. (фізична особа) пропонує \$ 90 тис. на 5 років;
 3) ВАТ „Західпром” (юридична особа – резидент) – 540 тис. грн. на 7 років під 7 % річних;
 4) фірма „Рута ЛТД” (юридична особа – нерезидент) - \$ 200 тис. на 4 роки під 8 % річних.

Розглянути заявки інвесторів та визначити ті з них, що відповідають вимогам залучення коштів на умовах субординованого боргу. Відповідь обґрунтуйте.

За обраною заявкою скла тис угоду про залучення коштів.

Скласти таблицю – графік „амортизації” коштів, залучених до капіталу 2 – го рівня, враховуючи, що угоду укладено 03.02.2006 р.

Завдання 4.

Акціонерне товариство „Онiкс” звернулося до АКБ „Гермес” з проханням про відкриття йому депозитного рахунку поруч із поточним рахунком, який знаходиться в цьому ж банку на суму 5 млн. грн. на 9 місяців. Процентна ставка - 16 % річних.

Перерахуйте документи, на підставі яких відкрито депозитний рахунок.

Визначте розмір нарахованих та сплачених у кінці строку відсотків за депозитом, враховуючи, що відсотки нараховуються щоквартально та капіталізуються.

Якою буде вінцева виплата при достроковому вилученні вкладу (через 4 –ри місяці) клієнтом, якщо банк застосує штрафну санкцію у вигляді пониження відсоткової ставки удвічі?

Складіть схему руху коштів по рахунках АТ „Онiкс”, якщо це товариство має лише один поточний рахунок у національній валюті.

Завдання 5.

Річний балансовий звіт на 1 січня поточного року комерційного банку „Бета” містить інформацію щодо складу активів та пасивів банку.

Річний балансовий звіт комерційного банку „Бета” станом на 1 січня поточного року

Статті балансу	Сума, тис.грн.
АКТИВИ	
Каса та кореспондентський рахунок у НБУ	4731,596
Кореспондентські рахунки в інших банках	2960,829
Кредити, надані клієнтам	18386,547
Депозити та кредити в інших банках	29221,434
Цінні папери і портфелі банку до погашення	280,8
Основні засоби та нематеріальні активи	1251,735
Дебітори банку	18343,226
Інші активи	6277,887
Усього активів	81454,054
ПАСИВИ	
Статутний капітал	23000
Резервний фонд	304,406
Інші фонди	2401,035
Кореспондентські рахунки інших банків	1,253
Поточні та інші рахунки клієнтів	10132,274
Депозити юридичних осіб	4322,882
Кошти за операціями РЕПО	1509,718
Вклади громадян	8761,274
Депозитні сертифікати, емітовані банком	217,38
Векселя, емітовані банком	6872,666
Депозити та кредити банків	23118,675
Кредитори банку	46,653
Інші пасиви	362,664

Фінансовий результат	403,174
Усього пасивів	81454,054

Згрупуйте ресурси банку, виділивши власний капітал, залучені та інші ресурси.

Визначте структуру ресурсів та банківських вкладень за звітну дату. Зробіть відповідні висновки.

Завдання 6.

Залучено грошові кошти на тримісячний вклад у сумі 12 тис. грн. під 14 % річних із щомісячним нарахуванням складних відсотків. Визначити загальний розмір вкладу на кінець періоду.

Завдання 7.

Банк пропонує депозити двох видів: депозит „Пасхальний” із щомісячним нарахуванням складних відсотків (16 %); депозит „Пенсійний” із щодакним нарахуванням простих відсотків (15,5 %). Депозити прийнято строком на 1 рік. Визначити більш прийнятний варіант для вкладника.

Завдання 8.

Статутний капітал банку становить 15 млн. грн., який сформовано за рахунок грошових внесків акціонерів 12 млн. грн. і передачі приміщення банку на суму 3 млн. грн. Частки внесків акціонерів в статутному капіталі становлять: МП „Евіс” 15 %, підприємства „Швейна фабрика” 25 %. Вкажіть, чи були порушення при формуванні статутного капіталу, і якщо так, то які конкретно.

Завдання 9.

ТОВ „Ніка” звернулося до комерційного банку „Демос” із проханням про відкриття депозитного рахунку поряд з поточним рахунком, який також знаходиться в цьому ж банку на суму 300 тис. грн. строком на 6 місяців. Відсоткова ставка за шестимісячними депозитами в банку – 18 % річних.

Перерахуйте та надайте характеристику документам, на підставі яких буде відкрито депозитний рахунок ТОВ „Ніка”.

Визначте суму відсоткового платежу за депозитним внеском у кінці строку при застосуванні банком методики нарахування: складних відсотків; простих відсотків.

Завдання 10.

На депозитний рахунок фірма „Атланта” в банку „Авангард” відповідно до депозитного договору має щорічно вносити 50 000 тис. грн. протягом 5 років. Відсотки щодо депозитного рахунку нараховуються за ставкою 18 % річних за умови нарахування складних відсотків.

Визначте суму відсотків, яку одержить фірма „Атланта” в кінці і на початку року протягом 5 років.

Вкажіть, які пільги може надавати банк своєму клієнту у випадку довгострокового зберігання коштів на депозитному рахунку.

Завдання 11.

Ставка відсотків у банку на термінові вклади, яка на початку року склала 15 % річних, через півроку була скорочена до 12 %, а через 3 місяці – до 10 % річних. Визначте суму відсотків, яка була нарахована за рік на вклад в розмірі 20 тис. грн.

Завдання 12.

Вкладник, який вирішив внести на депозит 1862 грн., хоче накопичити через 1 рік не менше 2000 грн. Визначте просту ставку відсотків на сонові якої він може вибрати необхідний банк.

Завдання 13.

Вклад в розмірі 238 тис. грн. було внесено до банку 20.10.2005 р. за ставкою 14 % річних. При запитанні вкладу 05.05.05р. вкладнику були нараховані відсотки в розмірі 15390,65 грн. визначте, яку практику нараховання відсотків використовує банк.

Завдання 14.

Фізична особа 10.10.06 р. внесла до банку вклад в розмірі 200 грн. за ставкою 13 % річних. З 01.12.06 р. банк підвищив ставку по вкладах до 15 % річних, а з 01.02.07 р. знову знизив до 13 % річних. Рахунок було закрито 15.03.07 р. Визначте суму нарахованих відсотків при застосуванні англійської практики їх нараховання.

Завдання 15.

Статутний капітал банку на 01.04.2005 р. – 55 млн. грн.

Прибуток попередніх років – 2,5 млн. грн.

Прибуток поточного року – 0,5 млн. грн.

У січні 2003 р. банком залучені кошти на умовах субординованого боргу в сумі 1 млн. грн. терміном до 01.02.2010 р.

Сума недосформованих резервів на 01.04.2005 р. – 0,1 млн. грн.

Визначте суму субординованого боргу, що включається до розрахунку капіталу банку.

Визначте розмір регулятивного капіталу банку.

Завдання 16.

Банк пропонує юридичним особам такі види депозитів:

а) депозит на термін 6 місяців на умовах щоквартального нараховання складних процентів за ставкою 16 % річних;

б) депозит на термін 6 місяців на умовах щомісячного нараховання складних процентів за ставкою 16 % річних.

Обґрунтуйте, який із видів депозитів найбільш прийнятний для вкладника щодо прибутковості?

Завдання 17.

21.10.2004 р. банк прийняв від Петренко Ольги Іванівни початковий внесок у розмірі 1500 грн. на вклад до запитання.

12.02.2005 р. видано частину вкладу в сумі 1000 грн.

27.09.2005 р. прийнято додатковий внесок у сумі 500 грн.

10.05.2006 р. вкладник отримав усю суму вкладу.

Розрахувати суму, який отримає вкладник при закритті рахунку на вимогу, якщо банк нараховує відсотки в розмірі 3 % річних.

Завдання 18.

Банк випустив депозитні сертифікати номіналом 1 000 грн. на строк 6 місяців із нарахованням процентів у розмірі 12 % річних. Визначити суму нарахованих процентів, які сплатить банк власникові депозитного сертифіката після визначеного терміну.

Завдання 19.

Визначте на основі даних наступної таблиці розмір регулятивного капіталу банку, філії якого розміщені на території України:

Стаття	Сума, млн.. грн.
Статутний капітал	18,2
Розкриті резерви	4,1
- у т.ч. резерви під активні операції	2,5
Інші резерви	3
Субординований борг	4,7
Прибуток поточного року	4,9
Збитки минулих років	2,2

Нематеріальні активи	1,7
Капітальні вкладення у матеріальні активи	0,6
Вкладення у цінні папери	0,3
Субординований борг в інших банках	2,65

Чи відповідає розмір регулятивного капіталу цього банку діючим нормативам капіталу?
Валютний курс 6,6 грн. за 1 євро.

Завдання 20.

Стан банківських ресурсів банку характеризується такими даними, млн. грн.

Показник	Варіанти	
	1	2
Прибуток банку	26	15
Фонди банку	60	50
Кошти на рахунках підприємств	79	95
Вклади громадян	40	70
Кошти, одержані від інших банків	145	180
Інші пасиви	24	16
Короткострокові кредити	180	182,5
Довгострокові кредити	90	16
Відвернення за рахунок прибутку	30	26
Кредити іншим банкам	60	40
Каса	2	35
Інші активи	60	90

Визначити розмір надлишку або нестачі банківських ресурсів для здійснення активних операцій. Яких заходів має вжити банк?

Тести:

1. Що може бути засобом формування статутного капіталу банку?:

- а) нематеріальні активи;
- б) транспортні засоби;
- в) грошові кошти;
- г) цінні папери.

2. Регулятивний капітал банку складається з:

- а) статутного та резервного капіталу;
- б) основного та субординованого капіталу;
- в) основного та додаткового капіталу.

3. Депозитні відносини між банком та фізичною особою – нерезидентом не можуть бути оформлені:

- а) ощадною книжкою на пред'явника;
- б) платіжною карткою;
- в) ощадним сертифікатом;
- г) договором.

4. Законодавство України дозволяє банкам (ВАТ) проводити відкриту підписку на акції впродовж:

- а) 3 місяців;
- б) 12 місяців;
- в) 9 місяців;
- г) 6 місяців.

5. Загальні резерви, що створюються під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, належать до:

- а) капіталу 1 –го рівня;
- б) капіталу 2 – го рівня;
- в) капіталу 3 –го рівня.

6. Банк набуває статусу спеціалізованого ощадного у разі, якщо вклади фізичних осіб складають:

- а) більше 35 % пасивів;
- б) більше 50 % пасивів;
- в) 100 % пасивів банку.

7. Мінімальна сума залучених коштів на умовах субординованого боргу для їх врахування у розрахунок капіталу банку становить:

- а) 10 тис. грн.;
- б) 100 тис. грн.;
- в) 50 тис. грн.

8. Комерційний банк може отримувати депозити:

- а) шляхом залучення депозиту у вигляді готівки або чека;
- б) шляхом видачі позики;
- в) шляхом проведення операцій на відкритому ринку;
- г) всі попередні відповіді правильні;
- д) немає правильної відповіді.

9. Зняття коштів з депозиту до вимоги може здійснюватись:

- а) готівковими коштами;
- б) чеками;
- в) переказом;
- г) безготівково та готівкою.

10. Грошові кошти, які можуть бути використані власником рахунку без попереднього повідомлення, являються:

- а) вкладом до запитання;
- б) строковим вкладом;
- в) депозитним (ощадним) сертифікатом.

11. В практиці українських банків нарахування процентів здійснюється наступним способом:

- а) точні відсотки із звичайним числом днів;
- б) точні проценти з точним числом днів;
- в) звичайні проценти із звичайним числом днів.

12. В чому полягає принципова різниця між простими та складними відсотками?:

- а) використовуються різні процентні ставки;
- б) використовуються точне або приблизне число днів в періоді нарахування;
- в) при нарахуванні простих відсотків база нарахування процентів постійна і змінюється при нарахуванні складних процентів;
- г) при нарахуванні простих відсотків нарахування процентів здійснюється раз в рік, а при нарахуванні складних – декілька разів в рік.

13. До складу ресурсів, що підлягають управлінню включаються:

- а) строкові депозити;
- б) кредиторська заборгованість;
- в) вклади на вимогу;
- г) МБК;
- д) залишки на кореспондентських рахунках.

14. На який рахунок банк зарахує відсотки по депозиту юридичної особи після закінчення його терміну:

- а) на депозитний рахунок;
- б) на поточний рахунок;
- в) на позичковий рахунок;
- г) на поточний рахунок або можуть бути виплачені в готівковій формі;
- д) на любий рахунок, який вказаний клієнтом?

15. При зарахуванні грошових коштів на депозитний рахунок проценти нараховуються:

- а) в той же день;
- б) наступним днем;

- в) в той же день, якщо вклад був зроблений на початку операційного дня, наступним днем – якщо в кінці операційного дня;
г) за згодою клієнта з банком.

16. До недоліків депозитів на вимогу для банків можна віднести:

- а) визначений строк вилучення коштів із рахунку;
б) відсутність виплати процентів по рахунку (або низькі проценти);
в) невизначений строк вилучення коштів із рахунку.

17. Додайте ключове слово в твердження:

- а) якщо строк фінансової операції менше року, то для банку бажано використовувати нарахування процентів по вкладу за схемою _____ процентів;
б) із збільшенням частоти нарахування складних відсотків по вкладу, величина нарахованих відсотків _____

18. Емісійний дохід враховується банком в складі:

- а) поточних доходів банку;
б) основного капіталу;
в) додаткового капіталу;
г) доходів майбутніх періодів.

19. Привілейовані акції в статутному капіталі комерційного банку не можуть перевищувати:

- а) 20 %;
б) 10 %;
в) 25 %;
г) 5%.

20. До прямих методів регулювання депозитних операцій комерційних банків відноситься:

- а) обов'язкове резервування;
б) облікова політика;
в) ліцензування;
г) операції на відкритому ринку;
д) встановлення економічних нормативів.

21. Операції РЕПО – це:

- а) згода про збереження цінних паперів;
б) згода про покупку цінних паперів із зворотним викупом за раніше встановленою ціною;
в) договір купівлі – продажу цінних паперів;
г) згода про викуп цінних паперів із зворотним викупом по ціні, що склалася на день закінчення угоди.

22. Капітал банку – це:

- а) залишкова вартість активів банку після вирахування усіх його зобов'язань;
б) залишкова вартість пасивів банку після вирахування усіх його зобов'язань;
в) залишкова вартість активів банку;
г) залишкова вартість пасивів банку;
д) залучені кошти банку.

23. Суть захисної функції власного капіталу банку виявляється у:

- а) фінансовому забезпеченні поточної діяльності банку;
б) впливу регулюючих органів на діяльність банку;
в) забезпеченні захисту інтересів вкладників;
г) усі відповіді правильні.

24. До власних ресурсів банку належать:

- а) нерозподілений прибуток банку;
б) випуск акцій;
в) внески населення;
г) бюджетні кошти на рахунках банку.

25. За рахунок чого покриваються витрати фінансової установи на початку її діяльності?:

- а) за рахунок міжбанківського кредиту;
- б) статутного фонду;
- в) резервного фонду;
- г) правильної відповіді немає.

26. Ставки рефінансування Національного банку України – це:

- а) виражена у відсотках плата за кредити, що надаються комерційним банкам, яка встановлюється Національним банком України з метою впливу на грошовий оборот та кредитування. Національним банком України встановлюється облікова та ломбардна процентні ставки;
- б) виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу по них і утримується з номінальної суми векселя;
- в) є найнижчою серед ставок рефінансування;
- г) є орієнтиром ціни на гроші.

27. Депозитні кошти, розміщені в нашому банку банком – контрагентом, належать до:

- а) запозичених коштів;
- б) залучених коштів;
- в) власних коштів.

28. Ощадний (депозитний) сертифікат – це ....

- а) письмове свідоцтво банку про депонування коштів;
- б) посвідчення права вкладника або його правонаступника на отримання суми депозиту та процентів за ним після закінчення встановленого строку;
- в) цінний папір;
- г) всі відповіді правильні.

29. Процентна ставка за субординованим боргом в національній валюті:

- а) визначається НБУ;
- б) дорівнює середній ставці на кредитному ринку;
- в) не може перевищувати розмір облікової ставки НБУ.

30. Загальний розмір додаткового капіталу банку повинен складати:

- а) не більше 100 % від основного капіталу;
- б) не більше 50 від субординованого капіталу;
- в) не менше 10 % від власного капіталу.

Література: [1,19,34,39-41,45,52,53,55-58,59,61,88,89,91,95]

Тема 3. Розрахунково – касові операції банків

Платіжний оборот і його структура. Принципи організації платіжної системи, готівкових та безготівкових розрахунків. Способи, види та форми безготівкових розрахунків. Правила їх проведення. Документообіг.

Відкриття рахунків у банку. Поточні рахунки: документація для відкриття та умови, перелік операцій. Бюджетні рахунки. Депозитні рахунки в національній валюті: порядок відкриття та використання. Особливість відкриття рахунків у іноземній валюті. Обслуговування і закриття рахунків.

Порядок розрахунків за товарними і нетоварними операціями. Класифікація платіжних інструментів. Види і порядок оформлення розрахункових і платіжних документів. Форми та схеми безготівкових розрахункових та платіжних документів: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення; чеки; акредитиви.

Порядок надання клієнтам банку розрахункових послуг. Сфера застосування, переваги та недоліки окремих форм безготівкових розрахунків та способів платежу.

Міжбанківські розрахунки та їх забезпечення. Принципи і структура СЕП. Функції РРП та ЦРП. Кореспондентські відносини між банками.

Платіжні картки, призначення та види. Вигоди їх застосування.

Організація готівкових розрахунків суб'єктів господарювання. Кругообіг готівкових грошей. Організація надходження грошей до кас комерційних банків. Касові послуги комерційних банків. Прогнозування обороту готівкових грошей в банках. Касова дисципліна і контроль за її дотриманням.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок інкасування грошової виручки підприємств та організацій.
2. Підкріплення операційної каси банку.
3. Суть платіжної системи.
4. Система „Клієнт – банк”.
5. Відповідальність банку за проведення розрахунків.

Теми рефератів:

1. Порядок визначення платіжності банкнот та монет.
2. Особливості транспортування грошової виручки через службу інкасації банку.
3. Характеристика платіжних систем, що використовуються в Україні для забезпечення проведення розрахунків на її території та за її межами.
4. Форми безготівкових розрахунків.
5. Особливості міжбанківських розрахунків.
6. Проблеми емісії банкнот в Україні та шляхи їх вирішення.
7. Особливості емісії банкнот у зарубіжних країнах.
8. Історія виникнення та запровадження пластикових карток.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Меблева фабрика 8 квітня звернулась до АКБ „Дніпро” у Києві з проханням відкрити такі акредитиви:

- №1 – для розрахунків із Волинським ліспромгоспом на суму 850 тис.грн., банк якого розташований в луцьку;
- № 2 – для розрахунків із Херсонським бавовняним комбінатом на 200 тис. грн.;
- № 3 – для розрахунків із Донецькою торгівельною базою на 60 тис. грн.

У договорах між заявником та бенефеціаром передбачається, що акредитиви виставляються безвідкличні з депонуванням коштів у виконуючих банках.

АКБ „Дніпро”, перевіряючи заяви на відкриття акредитивів, установив, що в заявах № 1,2 відсутні вказівки про те, що акредитиви безвідкличні, а в акредитивній заяві № 3 зазначено, що він є відкличним. На поточному рахунку меблевої фабрики станом на 8 квітня перебувало 900 тис. грн., претензій до поточного рахунку не було. Нормативний строк проходження документів спецв'язком між банком – емітентом і виконуючим банками становить 4 дні.

Розкрийте сутність видів акредитивів, наведених в умові задачі. Укажіть строки дії акредитивів.

Які дії повинен учинити банк „Дніпро” із заявками меблевої фабрики?

Які записи за рахунками має зробити банк?

Чи дозволено виставляти акредитив за рахунок власних коштів та банківського кредиту одночасно?

Завдання 2.

До Луцького банку „Полісся” 15 квітня надійшли такі акредитивні заяви:

- № 1 – від деревообробного комбінату з Києва на 100 тис. грн. для розрахунків із лісгоспом за деревину. Акредитив безвідкличний, із депонуванням коштів у виконуючому банку; умовою використання акредитиву є заборона його часткового використання постачальником;
- № 13 – від будівельно – монтажного управління з Полтави для розрахунків із цементним заводом на суму 80 тис. грн. Акредитив відкличний, непокритий;

- № 20 – від Сумського заводу на адресу заводу „Луцьккабель” для розрахунків за кабельну продукцію. Акредитив безвідкличний, із покриттям у виконуючому банку, платежі за акредитивом проти залізничних квитанцій без акцепту уповноваженої особи покупця, сума акредитиву – 115 тис. грн.
- 17 квітня до банку „Полісся” надійшли від постачальників реєстри документів:
- від цементного заводу про відвантаження цементу на 60 тис. грн. з повідомленням про відмову цементного заводу від подальшого використання акредитиву;
- від заводу „Луцьккабель” про відвантаження продукції Сумському заводу на 115 тис. грн. На реєстрах рахунків, які надав до банку завод „Луцьккабель”, були зроблені акцептовані написи уповноваженої особи заявника акредитиву.

Розкрийте зміст дій банку „Полісся” в М. Луцьку при одержанні заяв про виставлення акредитивів від банків – емітентів.

Визначте, що повинен зробити виконуючий банк, одержавши від постачальників реєстри документів та транспортні документи?

Укажіть, якими будуть дії виконуючого банку з невикористаним залишком акредитиву після закінчення його строку або відмови постачальника від подальшого використання акредитиву.

Опишіть позитивні та негативні властивості акредитивної форми розрахунків для банків та клієнтів.

Завдання 3.

9 грудня комерційним банком „Кріс” були видані кошти:

- акціонерному товариству „Прогрес” – 8,5 тис. грн. для виплати заробітної плати;
- АТ „Київ – Млин” - 4 тис. грн. для закупівлі пшениці;
- взуттєвій фабриці № 1 – 1 тис. грн. на господарські витрати;
- економісту банку Захарчуку Т.В. – 100 грн. аванс на витрати по відрядженню.

Якими документами оформлюються видаткові касові операції?

Який порядок документообігу при видачі грошей з каси банку?

Який контроль при сплаті грошових чеків здійснюють: економіст обліково –операційного відділу, контролер та касир банку?

Укажіть особливості здійснення видаткової операції для фізичних та юридичних осіб.

Які дії клієнта у разі нестачі виданих коштів із вини банку?

Завдання 4.

Фабрика „Ласунчик” подала до комерційного банку „Віват” заяву на видачу лімітованої чекової книжки та платіжні доручення на перерахування суми ліміту 40 тис. грн. та плати за бланк чекової книжки 20 грн.

4 квітня поточного року до КБ „Вів ат” надійшов чек від цукрового заводу, виписаний фабрикою „Ласунчик” 20 березня поточного року.

Визначте, чи буде прийнятий банком чек до оплати?

Дослідіть процедуру видачі коштів на основі використання чекової книжки.

Завдання 5.

Клієнти банку звернулися з проханням до працівника банку, щоб він з огляду на специфіку їх діяльності запропонував їм використання однієї з форм безготівкових розрахунків або способу платежу:

- швейна фірма „Маяк” – із текстильною фабрикою за фактично відвантажену тканину;
- молокозавод – із спеціалізованим магазином „Молоко” за поставки молочної продукції;
- меблева фірма „Карпати” – із лісгоспами, які розташовані в іншій місцевості і з якими фірма має разові господарські зв’язки за лісопродукцію;
- фірма „Весна” – із бюджетом за внесками до нього сум податків, зборів, інших обов’язкових платежів;

- домобудівний комбінат – із метало базою для завершення розрахунків за актом звірки взаємної заборгованості підприємств.

Пояснити, які форми розрахунків або спосіб платежу доцільно використовувати в кожному конкретному разі. Пояснити, чому.

Завдання 6.

У банк 24 грудня ц.р. звернулася громадянка України Борисенко Оксана Борисівна з проханням про відкриття карткового рахунку для зарахування заробітної плати.

Пояснити порядок оформлення карткового рахунку.

Завдання 7.

У банк „Галичина” звернувся Петренко Ігор Григорович, на рахунок якого не надійшла сума перерахованої заробітної плати, хоча всі документи оформлено. Перевіркою з’ясовано, що сума випадково зарахована на інший рахунок іншого вкладника.

Вказати, які будуть дії працівника банку в цьому випадку.

Завдання 8.

Заповніть бланки документів:

- ТОВ „Приморське”, яке обслуговується у Керченському відділенні УСБ 20.01.2005 р. уклало договір № 16 з приватною фірмою „Продсервіс” на поставку рибних консервів на суму 1482,25 грн. у порядку попередньої оплати. Фірма „Продсервіс” має поточний рахунок у АКБ „Вів ат” м. Харкова № 26004652386942, МФО 351533, ідентифікаційний код 29664488. МФО УСБ – 328, поточний рахунок 2600468153, ідентифікаційний номер – 14117333. (платіжне доручення).
- ТОВ „Медтехніка” має заплатити 270 грн. за користування гарячою водою, „Харківкомунпромводу” за січень 2005 року. Платник має такі реквізити: Ідентифікаційний код – 14118966, Ексоцбанк у м.Харкові; р/р 26004659782311; МФО 651536. Реквізити одержувача: ідентифікаційний код 15669263; АКБ „Кредит форум” у м. Харкові; р/р 2600990300077; МФО 278104.(вимога – доручення).
- Автобаза № 5, що обслуговується у Подільському УСБ м. Києва (МФО 322078) бажає відкрити акредитив на користь нафтобази № 3 (код 34567890), що має рахунок у ХОД АК УСБ у м. Харкові (МФО 351016) на суму 14768 грн., для оплати за нафтопродукти обсягом 3 т. (договір № 7 від 05.02.2006 р.). (заява на акредитив).

Тести:

1. Банки в Україні відкривають рахунки:

- а) зареєстрованим в установленому чинним законодавством порядку юридичним особам;
- б) фізичним особам – суб’єктам підприємницької діяльності;
- в) філіям, представництвам, відділенням та іншим відокремленим підрозділам підприємств, виборчим фондам, представництвам юридичних осіб – нерезидентів, іноземним інвесторам, фізичним особам на умовах, викладених у Інструкції та в договорі між установою банку і власником рахунку;
- г) усі відповіді правильні.

2. Приймання грошей від клієнтів проводиться за такими документами:

- а) за грошовими чеками;
- б) за заявою на внесення готівки;
- в) за видатковими касовими ордерами;
- г) за книгою обліку прийнятих та виданих грошей.

3. Якщо клієнт одержує гроші за кількома видатковими документами з різних рахунків, касир:

- а) видає гроші за кожним документом окремо;
- б) за кількома документами одразу;
- в) не видає гроші;

г) правильна відповідь відсутня.

4. Яке з наведених положень є помилковим? Якщо гроші не були перераховані одержувачем, не відходячи від каси, при виявленні недостачі:

а) претензії приймаються і сума відшкодовується за рахунок винного;

б) претензії щодо відшкодування банком не приймаються;

в) сума не відшкодовується, але керівництво вживає заходи щодо підсилення касової дисципліни;

г) правильна відповідь відсутня.

5. Передача видаткових документів до каси може здійснюватись:

а) через відсутні технічні пристосування;

б) завідувача каси;

в) особою, яка одержує гроші;

г) правильна відповідь відсутня.

6. Прийняті гроші після закінчення операційного дня вечірніми касами повинні бути зараховані на відповідні рахунки:

а) у той же день;

б) не пізніше наступного робочого дня;

в) не пізніше декількох наступних днів;

г) усі відповіді правильні.

7. Прибуткові касові документи, якими оформлюються платежі від фізичних осіб:

а) можуть не відповідати встановленим формам;

б) повинні мати чітко встановлену форму;

в) можуть мати незаповнені реквізити;

г) правильна відповідь відсутня.

8. Ключі від грошових сховищ банку не повинні знаходитись:

а) у охоронця;

б) у завідувача каси;

в) у головного бухгалтера;

г) у керівника банку.

9. Розрахункові документи, що надійшли в банк протягом операційного дня, повинні бути відображені у бухгалтерському обліку банку:

а) у той же день;

б) наступного дня, виходячи із залишків на початку операційного дня;

в) виходячи із залишків коштів на коррахунку банку, але не пізніше 2-х днів;

г) виходячи із залишків коштів на коррахунку банку, але не пізніше 3-х днів.

10. Грошовий оборот – це:

а) формування і розподіл грошових фондів;

б) розподіл виручки від реалізації продукції;

в) визначення сутності грошей в Україні;

г) виробництво і реалізація продукції;

д) немає правильної відповіді.

11. Безготівкові розрахунки – це:

а) розрахунки, які здійснюються готівкою;

б) розрахунки по бартеру;

в) розрахунки за допомогою чеків;

г) розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках в банках;

д) немає правильної відповіді.

12. Платіжне доручення – це:

а) документ, який містить доручення особи, яка видає чек, банку відносно переказу з його рахунку відповідної суми;

б) письмове боргове зобов'язання, яке дає право вимагати від боржника сплати відповідної суми;

в) письмове доручення власника рахунку переказати відповідну суму із свого рахунку на рахунок одержувача коштів;

- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника і доручення платника;
- д) немає правильної відповіді.

13. Акредитив – це:

- а) форма розрахунків, за якою банк – емітент за дорученням свого клієнта повинен здійснювати виплату третій особі;
- б) розрахунковий документ з дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити виплату за рахунок спеціально за депонованих коштів;
- в) розрахунковий документ, який містить доручення особи, яка видає чек, банку відповідно здійснення платежу;
- г) розрахунковий документ, який містить вимогу постачальника і довірителя платника;
- д) немає правильної відповіді.

14. Якщо покупець (платник) завчасно депонує кошти для розрахунку з постачальником, тоді такий акредитив треба вважати:

- а) безвідкличним;
- б) непокритим;
- в) акцептованим;
- г) покритим;
- д) немає правильної відповіді.

15. Непокритий акредитив – це:

- а) який не може бути змінений або анульований без згоди постачальника, для якого він був відкритий;
- б) який може бути анульований банком – емітентом без попередньої згоди постачальника;
- в) за яким виплати постачальнику гарантує банк;
- г) немає правильної відповіді.

16. По якому рахунку здійснюється одночасно облік поточних надходжень і позичкових зобов'язань:

- а) контокорентний рахунок;
- б) овердрафт;
- в) кредитна лінія?

17. Чи може клієнт банку мати більше двох рахунків в національній валюті для формування статутного капіталу?:

- а) може;
- б) не може.

18. Вибір форми безготівкових розрахунків здійснюється:

- а) за вибором контрагентів за контрактом;
- б) самостійно підприємством;
- в) встановлюється банком;
- г) за рішенням Торгово – промислової палати.

19. Прийом платіжних доручень до виконання проводиться протягом:

- а) семи календарних днів із дня їх виписки;
- б) п'яти календарних днів із дня їх виписки;
- в) десяти календарних днів із дня їх виписки.

20. Документ, що являє собою письмово оформлене доручення клієнта установі обслуговуючому банку на перерахування грошових коштів із свого рахунку, - це:

- а) платіжна вимога – доручення;
- б) платіжне доручення;
- в) розрахунковий чек;
- г) вексель.

21. Розрахунки платіжними дорученнями застосовуються:

- а) в порядку попередньої оплати за поставлені товари і надані послуги;
- б) для завершення розрахунків за актами звірки взаємної заборгованості підприємств;
- в) для здійснення платежів за зовнішньоекономічними контрактами;
- г) для безакцептного списання належної суми грошових коштів.

22. За допомогою якого розрахункового документа фізична особа може здійснити перерахування коштів без наявності рахунку в установі банку:

- а) пластикової картки;
- б) чека;
- в) платіжного доручення;
- г) гарантійного доручення;
- д) вимоги – доручення;
- е) заяви на переказ готівки?

23. Яка форма розрахунків може передбачати контроль банку за умовами відвантаження товарів бенефіціаром:

- а) вексель;
- б) інкасове доручення;
- в) акредитив;
- г) чек?

24. Розрахункові чеки можуть використовуватись юридичними особами:

- а) для обміну на готівку;
- б) для безакцептного списання належної суми грошових коштів;
- в) для здійснення розрахунків за отримані товари;
- г) в порядку попередньої оплати;
- д) для отримання здачі на суми чека готівкою.

25. Гарантована оплата чека забезпечується:

- а) наявністю коштів на кореспондентському рахунку комерційного банку, який видав чекову книжку;
- б) наявністю грошових коштів на поточному рахунку чекодавця;
- в) депонуванням грошових коштів на спеціальному аналітичному рахунку.

26. Готівкова виручка може здаватись в обслуговуючий банк:

- а) підприємством – „самоносом” один раз у неділю;
- б) підприємством – „самоносом” по мірі необхідності;
- в) інкасаторською службою, організованою на підприємстві;
- г) через інкасаторську службу банку;
- д) озброєним нарядом міліції.

27. Для ведення касової роботи в установі банку відкриваються:

- а) денна каса і каса перерахунку;
- б) вечірня каса і валютна каси;
- в) приходна і видаткова каси;
- г) операційна каса і каса перерахунку.

28. Для внесення готівкових коштів в установу банку клієнтом – юридичною особою оформляється:

- а) приходний касовий ордер;
- б) меморіальний ордер;
- в) оголошення на внесення готівки;
- г) заява на переказ готівки;
- д) грошовий чек.

29. Вечірня каса банку може здійснювати:

- а) тільки приходні операції;
- б) тільки видаткові операції;
- в) як прибуткові, так і видаткові операції.

30. Яка частка приходного документа віддається касиром банку клієнту?:

- а) заява;
- б) ордер;
- в) квитанція.

31. Банк – еквайр – це:

- а) електронно – механічний пристрій, що надає змогу утримувачу банківської платіжної картки (БПК) при введенні ПІН – коду одержувати готівку;

- б) уповноважений банк, який обслуговує картрахунки та видає БПК;
- в) уповноважений банк, який проводить первинне оброблення трансакцій.

32. При укладанні договору на інкасаторське обслуговування клієнт подає установі банку два зразки пломби. На відбитку пломби повинні бути зазначені:

- а) назва та номер рахунку банку, де обслуговується підприємство;
- б) номер поточного рахунку підприємства;
- в) поштовий індекс підприємства;
- г) номер реєстрації підприємства.

33. Наприкінці операційного дня касир приходної каси банку сформовані гроші, прибуткові документи та довідку касира здає:

- а) під розписку в книзі обліку прийнятих і виданих грошей завідувачу касою;
- б) на зберігання у грошове сховище;
- в) замикає у сейфі на своєму робочому місці.

34. Якщо підприємство має поточні рахунки в національній та іноземній валюті, то рахунки:

- а) обов'язкового повинні знаходитись в одній установі банку;
- б) можуть знаходитись у різних банках;
- в) не можуть існувати одночасно.

35. Дебетна платіжна картка надає змогу:

- а) фізичній особі – держателю розпоряджатися картрахунками юридичної особи;
- б) розпоряджатися картрахунком у межах залишку коштів на ньому;
- в) здійснювати операції за дебетом картрахунку у межах встановленого банком - емітентом ліміту кредиту;
- г) фізичній особі – утримувачу розпоряджатися власним рахунком.

36. Акредитив, який може бути змінений або анульований тільки за згодою бенефіціара, на користь якого він був відкритий, називається:

- а) депонованим;
- б) непокритим;
- в) відкличним;
- г) безвідкличним.

37. Який тип платіжної системи обслуговує платіжні операції на ринку товарів та за роздрібними послугами:

- а) внутрішньобанківська платіжна система;
- б) система масових платежів;
- в) система „клієнт – банк”.

38. Касир видаткової каси може отримати гроші:

- а) тільки від завідувача касою;
- б) тільки від касира приходної каси;
- в) залежить від обставин: або від касира приходної каси, або від завідувача касою.

39. Одержавши видатковий документ, касир банку не зобов'язаний:

- а) перевірити наявність коштів на рахунку клієнта;
- б) перевірити наявність і тотожність підписів посадових осіб банку, які мають право дозволяти видачу грошей;
- в) перевірити посвідчення особи клієнта;
- г) запитати одержувача про суму грошей, що ним одержується.

40. Якщо грошова виручка про інкасована різними бригадами інкасаторів, то вона:

- а) може зберігатися в одному сейфі, але з відзначенням про бригаду, що її про інкасувала;
- б) не може зберігатися в одному сейфі.

Література: [1,4,22,23,24,25,26,39,52,55-58,61,72,88,89,91,93]

Економічна сутність та функції векселів. Різновиди векселів, особливості їх дії та обігу. Діючі види векселів, економічні форми векселів. Механізм функціонування векселів в Україні. Видача і передача векселів. Реквізити та приналежність векселів. Зміст і форма простих та переказних векселів. Ознаки та сфера обігу простого та переказного векселів. Операції банку з векселями: інкасування, індосамент, аваль, акцепт, інкасо, зберігання, доміляція та ін.

Економічна сутність, види, функції акцепту. Акцептний кредит, його форми, ефективність і ризику. Аваль, його суть і особливості написання. Механізм авального кредиту. Механізм формування процесу врахування векселів у банках, перевірка юридичної та економічної надійності векселя. Розрахунок дисконту.

Економічна сутність застави векселів. Особливості договору застави. Інкасо векселів: суть і функції. Види і правила проведення інкасових операцій. Механізм платежу, погашення і опротестування векселів.

Учасники операцій з інкасування векселів. Документообіг та порядок здійснення інкасування векселів. Оплата векселя за дорученням клієнта.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Різновиди векселів, особливості їхньої дії та обігу.
2. Реквізити та інші атрибути векселів.
3. Порядок функціонування переказних і простих векселів.
4. Механізм платежу, погашення і опротестування векселів.

Теми рефератів:

1. Економічна сутність і функції векселів.
2. Характеристика операцій банків із векселями.
3. Позабалансові операції банків із векселями.
4. Аваль та авальні операції.
5. Дисконтування векселів.
6. Операції інкасо векселів у банках.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Банк урахував вексель на суму 3 000 грн. за 70 днів до терміну оплати. Проста облікова ставка 12 %. Кількість днів у році – 360.

Визначте дисконт і вартість векселя при обліку.

Завдання 2.

Банк має інформацію, тис. грн.:

1. Сума переказного векселя – 700;
2. Термін погашення векселя – 10.11.;
3. Дата обліку векселя в банку – 29.09.;
4. Облікова ставка – 45.

Визначте: 1- суму дисконту; 2 – за якою ціною буде враховуватись вексель.

Завдання 3.

Універсам „Дарниця” 27.03. ц.р. розрахувався з торговим об'єднанням „Укрриба” за поставлену продукцію переказним векселем, платником за яким є АТ „Київ прилад”. Встановлений на векселі строк виконання акцепту – 27.04.ц.р., а строк платежу – 13.05.ц.р.

У зв'язку із зміною ринкової кон'юнктури об'єднанню „Укрриба” терміново знадобилося кошти для поточних розрахунків на 15.04.ц.р. Постачальники відмовляються від прийняття цього векселя як оплати. Об'єднання вимушено було звернутися до обслуговуючого банку.

1. Вкажіть, які послуги може надати з обслуговування обігу цього векселя?
2. Складіть схеми документообороту за цими операціями.
3. Які наслідки несе неплатоспроможність акцептанта у день погашення векселя?

Завдання 4.

Об'єднання „Київобленерго” 26.02.ц.р. одержало в оплату своїх послуг переказний вексель на суму 5 тис. грн., який раніше вже був інкасований. Акцептантом за векселем є АТ

„Азоввугілля”. Акцепт був здійснений своєчасно та в повному обсязі. Строк погашення векселя настає 04.04.ц.р.

30.03.ц.р. об'єднання звернулося до банку „Альфа” з проханням прийняти вексель на інкасо.

1. Розкрийте сутність юридичної та проведіть економічну експертизу цього векселя.
2. Вкажіть, якими документами оформляється інкасова операція?
3. Складіть схему документообороту.
4. Якими будуть дії банку у разі недержання платежу за векселем з боку платника?

Завдання 5.

Комерційний банк уклав договір авалю з векселедавцем – Гірничо – збагачувальним комбінатом. Угодою передбачається, що аваліст несе відповідальність за платіж за простими і переказними доміцильованими векселями терміном не більше 6 місяців від моменту пред'явлення. Аваліст гарантує в разі невиконання (часткового виконання) векселедавцем зобов'язань за такими векселями:

- простий вексель на 100 тис. дол.,
- переказний вексель на 85 тис. дол.,
- переказний вексель на 125 тис. дол..

Оплатити на вимогу векселетримача суму неоплачених векселів, пеню в розмірі 6 %, починаючи від дня настання терміну платежу, на суму неоплачених векселів, а також витрати, пов'язані з невиконанням вексельних зобов'язань.

Векселедавець бере на себе зобов'язання сплатити банку комісійну винагороду за надання авалю у розмірі 1,5 % від вексельної суми протягом трьох календарних днів після укладання договору авалю.

Зазначені векселів надійшли до банку 5 квітня. Комісійну винагороду комбінат перерахував банку у вівторок 12 квітня. При настанні терміну платежу векселі 100 та 85 тис. дол. були погашені векселедавцем, а за векселем на 125 тис. дол. векселетримачем було здійснено протест щодо неплатежу.

Як вирішить банк питання про авалювання пред'явлених векселів? Які записи будуть зроблені в банку при укладанні договору авалю? Як банк вирішить питання з векселем на 125 тис. дол.? Чи є зв'язок між авалем векселів та дотриманням банками встановлених їм економічних нормативів?

Тести:

1. До складу кредитних операцій банку з векселем відносяться:

- а) зобов'язання заплатити за векселем замість платника;
- б) облік векселя;
- в) приймати векселі на інкасо;
- г) рефінансування вексельної операції.

2. Простий вексель складає:

- а) боржник;
- б) кредитор;
- в) банк;
- г) кредитор, боржник і банк.

3. Виберіть правильну відповідь. Що таке вексель?:

- а) боргове зобов'язання;
- б) наказовий фінансовий документ;
- в) абстрактне письмово оформлене боргове зобов'язання законодавчо встановленої форми, в основі якого лежить сукупність економічних і правових відносин комерційного кредиту;
- г) різновид іменного цінного паперу.

4. Виберіть правильну відповідь. Який вексель визнається дієздатним з позицій дотримання форми?:

- а) якщо реквізити, розташовані на його лицевому боці, відповідають вимогам вексельного права;
- б) це фінансовий документ з обов'язковими реквізитами на лицевому боці та з додатком усіх написів і позначок, розміщених на звороті та алонжі;

в) якщо у векселі наявні обов'язкові реквізити, що відображають суттєві сторони документа.

5. Хто може бути векселедавцем?:

- а) особа, яка видала вексель;
- б) особа, що акцептувала вексельне зобов'язання;
- в) юридична особа, яка володіє активною і пасивною векселездатністю;
- г) будь-яка юридична і фізична особа, що видала вексель та не позбавлена пав брати зобов'язання і відповідати за них.

6. Чи підлягає ліцензуванню і державній реєстрації видача векселів?:

- а) емісія векселів потребує ліцензування та державної реєстрації;
- б) для видачі векселя потрібно опублікувати проспект емісії;
- в) видачу векселя слід затвердити рішенням загальних зборів акціонерів;
- г) контроль за видачею векселів здійснює векселедавець.

7. Хто має право підписувати вексельне зобов'язання як векселедавець?:

- а) лише векселездатні юридичні та фізичні особи;
- б) підприємці як фізичні особи;
- в) будь-яка юридична особа, що поставила на векселі відбиток своєї печатки та факсиміле підпису керівника.

8. Для чого робиться акцепт на переказному векселі?:

- а) засвідчити безумовну згоду акцептанта повністю і своєчасно виконати всі умови тексту векселя;
- б) засвідчити позначку платника на векселі;
- в) засвідчити факт попереднього пред'явлення векселя до платежу;
- г) покращити інвестиційні можливості векселя.

9. Які наслідки регресного звернення до векселедавця і оплати ним переказного векселя?:

- а) він може скористатися правом регресного позову до когось із векселезобов'язаних осіб;
- б) він звільняє всіх індосантів і авалістів від вексельної відповідальності;
- в) він може звернутися з позовом до платника, який відмовився від виконання платежу;
- г) він може звернутися до всіх векселезобов'язаних осіб про дольове відшкодування суми платежу.

10. Яких правил слід дотримуватися у процесі проведення платежу за векселем?:

- а) сплатити вексельну суму законному тримачеві за наявності у нього дієздатного векселя та за умов своєчасності пред'явлення векселя і засвідчення платежу розпискою та втручання погашеного векселя платникові;
- б) у відповідь на вимогу векселетримача заплатити платник висуває свою вимогу повторного пред'явлення цього векселя до платежу;
- в) векселя до платежу пред'являє особа, що не вказана як векселетримач чи посередник;
- г) після збігу терміну позову за погашеним векселем.

11. Вексель – це:

- а) доручення банку покупця банку постачальника здійснити оплату рахунків постачальника;
- б) письмове зобов'язання відповідної форми, яке дає право його власнику вимагати виплати відповідної суми у відповідний строк;
- в) форма розрахунків, за якою банк – емітент за дорученням свого клієнта зобов'язаний здійснити платіж;
- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника і доручення платника;
- д) немає правильної відповіді.

12. Вексельна форма розрахунків – це:

- а) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) із відстрочкою виплати;
- б) письмове розпорядження власника рахунку банку перерахувати визначену суму із свого рахунку на рахунок отримувача грошей;
- в) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) із відстрочкою виплати на основі спеціального документа;
- г) немає правильної відповіді.

13. Доміцильований вексель – це вексель:

- а) який оплачується миттєво;
- б) у якому вказано конкретне місце виплати;
- в) який існує не в документарній формі;
- г) який існує тільки в документарній формі;
- д) немає правильної відповіді.

14. Переказний вексель – це:

- а) письмовий документ, який містить зобов'язання особи, яка видала вексель (боржник), виплатити власнику векселя вказану суму;
- б) зобов'язання банку – емітента векселя виплатити вказаній у векселі особі відповідну суму в установленний термін;
- в) письмовий документ, який містить зобов'язання особи, яка видала вексель (трасант), виплатити вказану в векселі суму третій особі;
- г) немає правильної відповіді.

15. До числа кредитних операцій комерційного банку з векселями відносяться:

- а) зобов'язання сплатити вексель за платника;
- б) облік векселя;
- в) прийом векселя на інкасо для оримувача платежу;
- г) рефінансування вексельної операції.

Література: [1,7,46,52,55-58,61,67,88,89,91]

Тема 5. Кредитні операції банків

Загальна характеристика кредитних операцій комерційних банків. Сутність кредиту, види. Принципи кредитування та кредитної політики.

Використання простих, спеціальних і контокорентних рахунків у кредитуванні.

Форми кредитування: споживчий, банківський кредит, лізинг, іпотека, комерційний, міжбанківський кредит, бланковий, консорціумний.

Етапи процесу кредитування. Поняття „кредитоспроможність”, значення і елементи системи оцінювання. Розрахунки основних показників фінансового стану позичальника. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальника.

Основні умови, форми погашення позичок. Контроль їхнього використання.

Форми забезпечення кредитів. Заходи мінімізації втрат від кредитного ризику.

Загальні принципи і методи управління процентною ставкою за кредитом.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Плата за кредит. Порядок нарахування процентів за кредитними операціями банків.
2. Напрями запобігання кредитного ризику та робота банків із проблемними кредитами.
3. Фактори визначення кредитного ризику.
4. Методи управління кредитним ризиком.
5. Заходи по мінімізації кредитного ризику.
6. Форми забезпечення кредиту та вимоги до них.

Теми рефератів:

1. Сутність та характеристика кредитних операцій банку.
2. Етапи кредитування.
3. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
4. Формування резервів під кредитні операції.
5. Кредитний ризик, методи його мінімізації.
6. Форми кредитування.

Практичні завдання для самостійної роботи:**Завдання 1.**

Позичальник збирається взяти кредит в розмірі 25000 грн. з погашенням одноразовим платежем в сумі 30000 грн. Ставка процентів за кредитами становить 25% річних. Визначити, на скільки днів можна взяти кредит (розрахункова кількість днів у році 365).

Завдання 2.

08.04.05р. банк видав кредит в розмірі 20000 грн. під 16% річних. Через 80 днів ставку відсотків збільшили на 5%, а ще через 5 місяців її підвищили до 25%. Визначити суму, яку необхідно погасити позичальнику 29.01.07р.

Завдання 3.

Споживчий кредит в сумі 8000 грн. надали на 2 роки за ставкою 20 % річних. Визначити суму, яку клієнт має сплатити за цей час, а також величину щомісячного погашення.

Завдання 4.

Сума процентів, які необхідно сплатити позичальнику за кредитом становить 12600грн. Визначити, яку суму кредиту отримав позичальник, якщо строк кредиту становить 3 роки, а нарахування відсотків здійснюється за ставкою 20% річних.

Завдання 5.

Позичальник збирається взяти кредит в розмірі 5000 грн. на 1 рік з погашенням одноразовим платежем в сумі 6000 грн. Визначити ставку процентів за кредитом, на основі якої він може вибрати банк.

Завдання 6.

Позичальник збирається взяти кредит терміном на 9 місяців з поверненням суми в 1900 грн. ставка процентів за кредитом становить 24% річних. Визначити суму кредиту, яку може взяти позичальник.

Завдання 7.

На основі балансу та додатків до нього розрахуйте показники:

- платоспроможності підприємства;
- показники фінансової стійкості позичальника;
- показники рентабельності.

Умова:

БАЛАНС на "01" січня 200х р. Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
Залишкова вартість	10	0,5	4,0
Первісна власність	11	4,2	8,2
Знос	12	3,7	4,2
Незавершене будівництво	20	411,2	436,0
Основні засоби:			
Залишкова вартість	30	1221,6	1717,6
Первісна вартість	31	1443,6	2023,2
Знос	32	222,0	305,6
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	40		
Інші фінансові інвестиції	45	79,1	79,1
Довгострокова дебіторська заборгованість	50		
Відстрочені податкові активи	60		
Інші необоротні активи	70		

Усього за розділом I	80	1712,4	2236,7
II. Оборотні активи			
Запаси:			
Виробничі запаси	100	767,1	1227,3
Тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130	379,0	618,8
товари	140	121,0	52,5
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161	1320,0	1719,2
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	272,6	101,0
за виданими авансами	180	385,0	178,2
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	15,0	6,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	23,7	104,6
в іноземній валюті	240	33,6	17,4
інші оборотні активи	250	121,2	195,0
Усього за розділом II	260	3438,2	4283,4
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс		5150,6	6520,1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0,4	0,4
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	594,0	594,0
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1181,5	2552,9
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	1775,9	3147,3
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	410		
Інші забезпечення	420		
Цільове фінансування	430		
Усього за розділом II	440		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	450	269,1	144,5
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	460		

Відстрочені податкові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	269,1	144,5
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520	70,9	116,0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1885,5	1406,1
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	373,1	1003,4
з бюджетом	550	18,7	216,2
з позабюджетних платежів	560	233,5	105,6
зі страхування	570	38,4	38,7
з оплати праці	580	82,7	84,5
з учасниками	590	310,8	214,6
із внутрішніх розрахунків	600	92,0	43,2
Інші поточні зобов'язання	610	92,0	43,2
Усього за розділом IV	620	3105,6	3228,3
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	5150,6	6520,1

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	010	17823,7	
Податок на додану вартість	015	2615,0	
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	15208,7	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	12771,0	
Валовий прибуток	050		
збиток	055	2437,7	
Інші операційні доходи	060	595,7	
Адміністративні витрати	070	413,5	
Витрати на збут	080	23,6	
Інші операційні витрати	090	673,1	
Фінансові результати від операційної діяльності:	100		
прибуток		1923,2	
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120	1,6	
Інші доходи	130	11,1	
Фінансові витрати	140	52,5	
Втрати від участі в капіталі	150		

Інші витрати	160	59,2	
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	1824,2	
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	452,8	
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	1371,4	
збиток	195		
Надзвичайні:			
доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий:			
прибуток	220	1371,4	
збиток	225		

Завдання 8.

Ви являєтесь економістом кредитного відділу КБ „Фінанси”. Банком 10.10.ц.р. був виданий кредит ВАТ „Корона” під 25 % річних в сумі 550 000 грн. на 10 місяців з щомісячною сплатою за користування кредитом о 1 –го числа кожного місяця.

У відповідності з умовами кредитного договору, сплата кредиту здійснюється наступним чином:

- 01.02. ц.р. – 30 000 грн.;
- 13.04. ц.р. – 70 000 грн.;
- 20.06. ц.р. – 150 000 грн.;
- 10.08.ц.р. – решта суми кредиту.

1. Визначити суму нарахованих відсотків за кожний місяць.

Завдання 9.

Є такі дані відносно підприємства – позичальника, яке кредитується банком під затрати виробництва, тис. грн.:

1. Фактичний залишок виробничих затрат – 850.
  - Списано на витрати (собівартість):
  - фактично – 250;
  - планово – 300.
2. Власні кошти позичальника – 200.
3. Кредиторська заборгованість, що відноситься до затрат – 50.
4. Кредитна лінія, відкрита позичальнику – 400.
5. Заборгованість по кредиту – 300.

Вирішіть питання про можливість надання позичальнику додаткового кредиту.

Завдання 10.

В установі банку нова приватна фірма з вантажних перевезень відкрила розрахунковий рахунок. Власник фірми пан Крамаренко є водночас її керуючим. Він планує почати справу з двох клієнтів, маючи три вантажні автомобілі, придбані за оперативним лізингом. Обидва клієнти знайомі з роботою пана Крамаренко в інших компаніях.

Перший клієнт замовлятиме в пана Крамаренко перевезення трьох партій вантажу на тиждень на відстань 960 км. І хоча багатьом водіям на таке транспортування потрібно 2 дні, водій пана Крамаренко може здійснити це перевезення за 1 день. Перший замовник заплатить 882 грн. за кожну партію вантажу плюс 60 грн. за кожну годину простою понад 2 год.

Другий клієнт щодня даватиме панові Крамаренко вантаж для перевезень. Ціна – 500 грн. за день плюс 60 грн. за кожну годину простою понад 1 год. Фірма пана Крамаренко не має контрактів з клієнтами, а лише усну домовленість з ними на перевезення вантажів.

У фірми пана Крамаренко працюють 2 водії. Крім того, сам власник фірми – колишній водій і може обслуговувати третю вантажну машину, якщо в цьому буде потреба. Водіям планується платити 12,5 грн. за годину без премії. Пан Крамаренко планує вести адміністративне керівництво фірмою без офісу, тому витрат на оренду приміщення не буде. Собі за роботу Крамаренко виплачуватиме 2500 грн. щомісяця.

Пан Крамаренко раніше багато років працював водієм у фірмі, яка була клієнтом того самого банку, що й Крамаренко. Фірма одержувала в банку позички. З розширенням діяльності в неї виникли проблеми, тому вона вирішила змінити свій профіль і відмовитись від перевезень, щорічний обсяг яких становив 82,2 млн. грн. Із паном Крамаренко достроково було розірвано контракт. Пан Крамаренко розумів, що найдоцільніше купити цю фірму, але в нього немає грошей. Пан Крамаренко подав на фірму до суду за дострокове розірвання контракту і очікує отримати 50 000 грн.

Про пана Крамаренко добре відгукуються його колеги з останнього місця роботи, вважаючи його здібною і порядною людиною. Позитивну думку про нього висловлює також орендодавець, у якого Крамаренко орендує три вантажні машини,

Вантажні перевезення – це високо конкурентний бізнес з низькими бар'єрами для новачків завдяки порівняно невеликому капіталу, необхідному для початку власної справи. Більшість дрібних перевезень здійснюються орендованими вантажними машинами. В основі конкуренції – ціна та надійність. На ринку вантажоперевезень досить помітна конкуренція, оскільки працюють кілька великих фірм, що мають переваги порівняно з дрібними. Адже вони працюють на власних вантажних машинах і можуть знижувати ціни. Малі компанії характеризуються низьким рівнем капіталізації і тому „вилітають” з бізнесу раніше за всіх після початку зниження цін.

Банк, у якому пан Крамаренко відкрив рахунок, знав його, коли він брав активну участь у ліквідації великої фірми вантажоперевезень, де раніше працював. Можливо, завдяки цьому всі питання пов'язані з розподілом активів серед учасників фірми, банк вирішив цілком справедливо.

Оскільки в пана Крамаренко з банком склалися добрі стосунки, банк запропонував профінансувати його власну справу. Крамаренко почав вести переговори з банком про надання позики в сумі 500 тис. грн. для відкриття власної фірми. Пропозиція була відхилена кредитним комітетом, оскільки капіталу пана Крамаренко (30 тис. грн.) явно бракувало для такого ризикового підприємства. Нині пан Крамаренко звернувся до банку з проханням про надання йому позики меншого розміру.

Фірма пана Крамаренко просить надати позичку в сумі 100 тис. грн. на 5 років і 3 місяці з основним платежем після пільгового періоду в 3 місяці. Відсоткова ставка – 10,25 %. Пан Крамаренко інвестує 30 тис. грн. власних коштів. Первинні витрати становлять 42 тис. грн., із них 28 – за страхування, 12 – за оренду вантажних машин і 20 тис. грн. – за отримання ліцензії. Фірма Крамаренко орендує три вантажні машини на умовах оперативного лізингу (лише за паливо і страхування окрема плата) у розмірі 416 грн. за тиждень і 4 грн. за 1 км. Оскільки це оперативний лізинг, єдина вимога – попереднє інвестування (лізинговий внесок – 12 тис. грн.).

Позичка буде надана під заставу дебіторських рахунків та особисту гарантію пана Крамаренко. Особисті активи Крамаренко складаються з власного будинку, який оцінюється у 190 тис. грн. та капіталу в 116 тис. грн. з правом стягнення майна за борги.

Доходи від перевезень вантажу складатимуться з основного платежу за 52 тижні року та плати за простій (з розрахунку 7 тис. грн. за тиждень).

Зарплата водіїв розраховується за тарифом і 54 – годинним робочим тижнем.

Витрати на оренду вантажних машин, якщо компанія обмежиться описаною щойно роботою, становитимуть 7 100 грн. за тиждень. При додаткових замовленнях витрати досягнуть 12 тис. грн. Мінімальні витрати на страхування – 4 тис. грн. за тиждень. Витрати на паливо розраховують, виходячи з середнього кілометражу (36 800 км.) за тиждень (відомо також, що на 100 км. витрачається 36,19 л. палива; вартість палива становить 3,70 грн.).

Інші витрати становитимуть 2 грн. за тиждень. Витрати, пов'язані з реалізацією, загальногосподарські та адміністративні витрати досягнуть 5700 грн. за місяць з урахуванням зарплати пана Крамаренко – 2500 грн. за місяць. Витрати на сплату відсотків за позичками розраховуються окремо.

Розглянути клопотання пана Крамаренко, отримати від нього, при потребі, додаткові матеріали і прийняти відповідне рішення. За результатами зробити висновки з описанням процесу кредитування.

Тести:

1. Фінансовий стан позичальника, що відноситься до класу „В”, означає:

- а) фінансова діяльність дуже добра і є можливість її утримання на такому рівні надалі;
- б) фінансова діяльність задовільна;
- в) фінансова діяльність погана;
- г) фінансова діяльність оцінена як добра.

2. Від чого залежить максимальна величина кредиту:

- а) від величини статутного капіталу;
- б) від величини власних ресурсів;
- в) від величини робочих активів;
- г) від рівня кредитоспроможності клієнта.

3. Величина кредитних вкладень комерційного банку обмежується:

- а) 25 % величини власного капіталу банку;
- б) обсягом ресурсів банку;
- в) 8 – кратною величиною власних коштів банку;
- г) 10 % величини власних коштів банку.

4. Заявки яких підприємств розглядаються комерційним банком з метою наступного кредитування?:

- а) поповнення статутного капіталу;
- б) закупка продовольчих товарів;
- в) придбання корпоративних цінних паперів;
- г) видача заробітної плати.

5. Принцип строковості означає, що:

- а) позичка надається на певний строк;
- б) позичка повинна бути повернена в строк, обумовлений кредитною угодою;
- в) проценти за позичкою повинні бути сплачені в певний строк.

6. Довгостроковий кредит видається позичальнику:

- а) для розрахунків з бюджетом по податках;
- б) на закупівлю машин та обладнання;
- в) на будівництво нового цеху.

7. Короткостроковим вважається кредит, виданий позичальнику строком:

- а) на 6 місяців;
- б) на 1 рік;
- в) більше одного року.

8. Принцип забезпеченості кредиту означає:

- а) гарантію його повернення;
- б) захист від ризику неповернення;
- в) стійке фінансове становище позичальника.

9. Взаємовідносини між банком і позичальником регулюється:

- а) Національним банком України;
- б) Податковою адміністрацією;
- в) кредитною угодою.

10. Кредитний ризик – це:

- а) видача незабезпечених кредитів;
- б) випадок неповернення кредиту та несплату процентів за ним;

в) вкладення коштів банку в активні операції.

11. Диверсифікація позичок – це :

- а) видача кредитів невеликій кількості позичальників;
- б) розподіл позичок між багатьма різними клієнтами;
- в) видача позичок під заставу у різних формах.

12. В якості застави можуть виступати:

- а) товарні запаси і дорожні документи;
- б) рухоме і нерухоме майно;
- в) цінні папери і дорогоцінні метали.

13. Гарантія як спосіб захисту від кредитного ризику – це:

- а) зобов'язання третьої особи погасити борг позичальника у випадку його неплатоспроможності;
- б) послуга, яку надає банк юридичним і фізичним особам;
- в) гарантійний лист позичальника своєчасно погасити кредит і проценти.

14. Погашення кредиту позичальником здійснюється:

- а) одноразовим платежем в кінці строку дії кредитного договору;
- б) в розстрочку рівними частинами на протязі всього строку дії кредитного договору;
- в) в порядку, визначеному кредитною угодою.

15. Пролонгація кредиту здійснюється під:

- а) звичайну процентну ставку;
- б) підвищену процентну ставку;
- в) на розсуд банку, але в порядку, обумовленому кредитною угодою.

16. При порушенні строків повернення нові кредити підприємства:

- а) видаються;
- б) не видаються;
- в) видаються, якщо кредит видавався під гарантію третьої особи.

17. Цільовий характер кредитування означає:

- а) видачу кредитів в межах наявних кредитних ресурсів банку;
- б) диверсифікацію банківських ресурсів, розміщених в активні операції;
- в) вкладення коштів банку в конкретні господарські процеси.

18. Принцип платності означає, що:

- а) позичальник сплачує проценти банку за користування кредитом;
- б) банк одержує комісійну винагороду від позичальника за оформлення кредитної угоди;
- в) банк несе витрати в процесі здійснення кредитних операцій.

19. Контроль за цільовим використанням кредитних коштів здійснює:

- а) банк;
- б) клієнт (позичальник);
- в) податкова адміністрація.

20. Ліміт кредитування як засіб захисту від кредитного ризику означає:

- а) граничну суму кредиту, яку позичальник може отримати в банку;
- б) граничну суму ресурсів, які банк може розмістити в кредитні операції;
- в) обмежену кількість клієнтів, яким банк може видавати кредити.

21. Кредитоспроможність позичальника – це:

- а) його здатність своєчасно погасити заборгованість за позичкою і процентами;
- б) його можливість користування банківським кредитом;
- в) його здатність своєчасно розраховуватись з власними кредиторами.

22. Розмір і порядок стягнення пені та штрафів за невиконання або неналежне виконання кредитних зобов'язань позичальника визначається:

- а) чинним законодавством;
- б) кредитною угодою;
- в) чинним законодавством і кредитною угодою.

23. Видача позички може здійснюватись шляхом:

- а) зарахування коштів на розрахунковий або депозитний рахунок позичальника;
- б) зарахування коштів на розрахунковий рахунок позичальника в якості розрахунків за нього;

в) видачі готівки з каси.

24. Пролонгованим вважається кредит:

- а) який своєчасно не погашений позичальником;
- б) за яким банк прийняв рішення про відстрочку погашення;
- в) який вважається безнадійним.

25. У разі неповернення позичок банк :

- а) несе збитки за втраченими ресурсами;
- б) вимушений проводити додаткові видатки, що пов'язані із стягненням проблемних позик;
- в) надає боржникам нові кредити.

26. Кредитування банком господарюючих суб'єктів належить до :

- а) активних операцій;
- б) пасивних операцій;
- в) послуг, які надають банки клієнтам.

27. Лізинговий кредит – це:

- а) особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна;
- б) відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладанням лізингової угоди;
- в) кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг;
- г) кредит, що надається шляхом акумулювання кредитних ресурсів у визначеному банку з подальшим наданням їх суб'єктам господарської діяльності.

28. Іпотечний кредит – це:

- а) відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладанням лізингової угоди;
- б) кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг;
- в) особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна;
- г) кредит, що надається шляхом акумулювання кредитних ресурсів у визначеному банку з подальшим наданням їх суб'єктам господарської діяльності.

29. Яке положення є неправильним? У кредитній консорціумній угоді можуть брати участь:

- а) один банк та кілька позичальників;
- б) декілька банків та кілька позичальників;
- в) декілька банків та один позичальник.

30. Який вид кредиту надається шляхом списання банком коштів з рахунку клієнта понад залишок коштів на цьому рахунку?:

- а) факторинг;
- б) акцептний кредит;
- в) форфейтинг;
- г) овердрафт.

Література: [1,8,10,16,18,35,36,37,52,55-58,61,64,68,73,76,79,80-83,88,89,91,98,103]

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ІНВЕСТИЦІЙНІ, ВАЛЮТНІ ТА ІНШІ ОПЕРАЦІЇ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ**

Тема 6. Операції банків із цінними паперами

Поняття та сутність цінних паперів. Ринок цінних паперів, його учасники. Поняття операцій банку з цінними паперами. Сутність і основні напрями емісійної роботи банку. Етапи емісійної діяльності.

Порядок розміщення акцій та облігацій на ринку, варіанти їх продажу. Використання депозитних і ощадних сертифікатів.

Напрямки інвестиційних операцій банків з цінними паперами: визначення цілей, горизонту і форми інвестицій; інвестиційний аналіз. Види цінних паперів у портфелі банку. Портфель цінних паперів банку: торговий, на продаж, до погашення, в асоційовані та дочірні компанії.

Етапи інвестування. Фундаментальний та технічний аналіз. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності. Управління портфелем цінних паперів. Порядок формування резерву на покриття можливих втрат від операцій з цінними паперами. Ризики банку по операціях з цінними паперами, методи їх мінімізації.

Види професійної діяльності банків на ринку цінних паперів: фінансове посередництво, управління та організаційно – технічне обслуговування операцій з цінними паперами.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Емісійні операції банків з цінними паперами.
2. Посередницькі операції банків із цінними паперами.
3. Ризик операцій банків з цінними паперами.
4. Формування резервів під активні операції банків із цінними паперами.

Теми рефератів:

1. Професійна діяльність банку на ринку цінних паперів.
2. Ринок цінних паперів України, його учасники.
3. Характеристика та структура портфеля цінних паперів банку.
4. Управління портфелем цінних паперів банку.
5. Управління ризиками за операціями із цінними паперами.
6. Перспективи емісійних операцій банку із цінними паперами.
7. Характеристика посередницьких операцій банків із цінними паперами.

Практичні завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.

Банк придбав 10 % - ну облігацію номінальною вартістю в 500 \$ терміном погашення 15 років. Через 5 років банком прийнято рішення про її продаж.

1. Визначити, яких витрат зазнає банк при випуску та знаходженні в обігу аналогічних 12% - них облігацій інших емітентів на момент прийняття рішення про продаж 10 % - них облігацій.
2. За рахунок виникнення якого ризику банк зазнав втрат?
3. Які ризик пов'язані із інвестиційною діяльністю банку? Дайте їм характеристику.
4. Якими ознаками характеризується портфель реальних інвестицій банку?
5. Які фактори визначають інвестицій банку?

Завдання 2.

Загальними зборами акціонерів Банку „Форум” прийнято рішення про випуск простих акцій для поповнення статутного капіталу.

1. Які види діяльності з випуску та обігу цінних паперів мають право здійснювати комерційні банки?
2. З якого моменту банк може здійснювати діяльність з випуску та обігу цінних паперів?
3. Назвіть умови видачі банкам дозволів на операції з цінними паперами.

Завдання 3.

Банком придбанні облігації із строком погашення 3 роки, номінальною вартістю 100 000 грн., купонною ставкою 10 % річних за ціною 120 000 грн.

1. Визначити ставку поточного та додаткового доходу.
2. Визначити сукупний дохід банку за облігацією.

Завдання 4.

КБ „Ялта” 01.01.ц.р. придбав пакет, що складається із:

1) 30 облігацій компанії „Корона” номінальною вартістю 1000 грн., дисконтом 20%, купоном 10%;

2) 18 облігацій компанії „Паллада” номіналом 500 грн., премією 10 %, купоном 12 %.

Отриманий по цінним паперам дохід банком було прийнято направити на придбання акцій ВАТ „Мусон” номінальною вартістю 150 грн.

Яку кількість акцій у відповідності з законодавством України може придбати банк „Ялта”?

Визначити суму доходу за цінними паперами.

Завдання 5.

У портфелі банку знаходиться пакет облігацій номінальною вартістю 370 тис. грн. з терміном погашення 4 роки і 15 % - річним купоном.

Ринкова ціна пакета облігацій 350 тис. грн. Які значення показників доходності цих облігацій?

Завдання 6.

Розрахуйте показники доходності пакету акцій обсягом 2 тис. шт., якщо балансова вартість однієї акції дорівнює 260 грн., з дивідендом 15 грн., ринкова – 300 грн. Портфель банку також складають привілейовані акції з дивідендом 6,5 % (190 шт.). Чистий прибуток банку становить 47650 грн.

Завдання 7.

Дисконтні облігації номіналом 10 грн. продаються за курсом 90 %. Курс долара до гривні дорівнює 5,05. знайдіть суму річного доходу за такою облігацією.

Завдання 8.

У портфелі банку знаходиться пакет облігацій номінальною вартістю 50 тис. грн. з терміном погашення через 4 роки і 10 % - ним річним купоном. Ринкова ціна пакета облігацій – 35 тис. грн. Розрахувати основні показники доходності облігацій.

Завдання 9.

Акція номіналом 10 000 грн. придбана з коефіцієнтом 1,7 і продана власником на третій рік після придбання за 60 днів до дати виплати дивідендів. За перший рік рівень доходу склав 1500 грн. За другий рік поточна прибутковість складала 17 %. За третій рік ставка дивіденду була 10 %. Визначити сукупну прибутковість акції за весь термін з дня придбання до дня продажу.

Тести:

1. Інвестиційні операції комерційного банку – це:

- а) операції щодо залучення тимчасово вільних коштів від населення;
- б) діяльність банку по розміщенню ресурсів у цінні папери, нерухомість, статутні фонди підприємств, дорогоцінні метали та інші об'єкти вкладень;
- в) надання коштів у тимчасове користування клієнтами банку;
- г) усі відповіді правильні.

2. Банківські інвестиції – це:

- а) довгострокові кредити на фінансування затрат капітального характеру та вкладення коштів у цінні папери;
- б) кошти емітентів цінних паперів;
- в) довгострокові депозити;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Банківський портфель цінних паперів виконує функцію:

- а) стабілізації доходів фінансової установи незалежно від фаз ділового циклу;
- б) зниження податкового тягаря банку;
- в) забезпечення гнучкості банківського портфеля активів;
- г) усі відповіді правильні.

4. До основних факторів, які визначають напрямок та цілі інвестиційної політики банку відносяться:

- а) дохід;

- б) дохід, ліквідність, ризик;
- в) достатність, дохід, ризик;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Капітальні вкладення здійснюються у формі:

- а) вкладень коштів у відтворення основних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;
- б) вкладень коштів у відтворення оборотних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;
- в) вкладень коштів у цінні папери;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Невизначеність доходу інвестиційного портфеля банку зумовлена дією:

- а) кредитного ризику;
- б) ризику доходу;
- в) ринкового та інфляційного ризику;
- г) усі відповіді правильні.

7. Основними умовами ефективною інвестиційної діяльності банків є:

- а) функціонування розвинутого фондового ринку в країні;
- б) диверсифікованості інвестиційного портфеля по видам, термінам та емітентам цінних паперів;
- в) достатність законодавчої та нормативної бази;
- г) усі відповіді правильні.

8. Інвестиційні операції банків здійснюються за рахунок:

- а) усіх нижченаведених ресурсів;
- б) власних ресурсів;
- в) залучених ресурсів;
- г) запозичених ресурсів.

9. Інвестиційний портфель банку – це:

- а) сукупність цінних паперів, розміщених банком з метою отримання доходів;
- б) сукупність цінних паперів банку власного боргу;
- в) сукупність цінних паперів, придбаних банком з метою отримання доходів та підтримки ліквідності;
- г) усі відповіді правильні.

10. До складу процентних доходів банку від операцій з цінними паперами входять:

- а) доходи від збереження цінних паперів;
- б) амортизація дисконту (премія);
- в) дохід від перепродажу (торгівлі);
- г) дивіденди по акціям;
- д) дохід по борговим цінним паперам із фіксованим прибутком.

11. Асоційована компанія – це компанія, в якій інвестор володіє:

- а) 20 % або більшою частиною капіталу, однак асоційована компанія не являється дочірньою по відношенню до нього;
- б) 50 % або більшою частиною капіталу компанії;
- в) менше 50 % капіталу, але може керувати фінансовою і виробничою політикою підприємства;
- г) менше 20 % капіталу і має представництво у складі директорів компанії.

12. Емісійний дохід обліковується банком у складі:

- а) поточних доходів банку;
- б) основного капіталу;
- в) додаткового капіталу;
- г) доходів майбутніх періодів.

13. Премія (по операціям із цінними паперами) – це перевищення ринкової ціни цінного паперу на номінальну:

- а) вірно;
- б) не вірно.

14. З якою метою банком може проводитись додаткова емісія акцій:

- а) для збільшення власного капіталу банку;
- б) для збільшення залученого капіталу;
- в) для покриття тимчасової збиткової діяльності?

15. В банківській практиці інвестиційні операції означають:

- а) придбання основних засобів для забезпечення фінансово - господарської діяльності;
- б) видача кредитів господарюючим суб'єктам;
- в) вкладення коштів в цінні папери господарюючих суб'єктів;

16. Ліквідність цінних паперів – це:

- а) їх ринкова вартість;
- б) їх здатність швидко і беззбитково перетворюватись у грошові кошти;
- в) номінальна вартість.

17. Інвестиційні операції комерційних банків належать до :

- а) пасивних операцій;
- б) активних операцій;
- в) послуг, які надають банки клієнтам.

18. Банківським інвестиціям властиві ризики:

- а) кредитний;
- б) ринковий;
- в) процентний.

19. Комерційні банки мають право приймати участь :

- а) на первинному ринку цінних паперів;
- б) на вторинному ринку цінних паперів;
- в) обидві відповіді правильні.

20. Привілейовані акції можуть бути випущені на суму, що не перевищує:

- а) 25% статутного капіталу акціонерного банку;
- б) 10% статутного капіталу акціонерного банку;
- в) 15 % статутного капіталу акціонерного банку.

21. Рішення про випуск акцій приймається:

- а) радою директорів;
- б) зборами акціонерів;
- в) головою правління.

22. Облігації випускаються на суму, що не перевищує:

- а) 25 % розміру статутного капіталу;
- б) 20 % розміру статутного капіталу;
- в) 30 % розміру статутного капіталу.

23. За розрахунками векселями банк при його купівлі сплачує векселедавцю:

- а) номінальну вартість векселя;
- б) дисконт;
- в) різницю між номінальною вартістю і дисконтом.

24. Позабалансові операції комерційного банку з цінними паперами розподіляються на :

- а) випуск цінних паперів, андеррайтинг, брокерські операції, депозитарні операції;
- б) емісія облігацій, андеррайтинг, брокерські операції, депозитарні операції, дилерські операції;
- в) купівля цінних паперів, депозитні операції, депозитарні операції, брокерські операції.

Література: [1,5,6,29,38,52,55-58,61,63,88,89,90,91,96]

Тема 7. Банківські інвестиції

Економічна сутність інвестицій. Валові і чисті інвестиції. Фактори обсягу інвестицій, класифікація.

Форми регулювання інвестиційної діяльності. Капітальні вкладення, принципи і методи їх фінансування.

Фінансування будівництва. Довгострокове кредитування капітальних вкладень малого підприємства і об'єктів виробничого призначення.

Моделі оцінювання та реалізації інвестиційного проекту. Інвестиційні ризики. Диверсифікація, її роль в управлінні інвестиційною діяльністю банку.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Класифікація та види інвестицій.
2. Особливості та напрями іноземного інвестування.
3. Основи інноваційного інвестування.
4. Формування та управління інвестиційним портфелем.

Теми рефератів:

1. Поняття та види інвестицій.
2. Основи правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.
3. Довгострокове кредитування як форма участі банку в інвестиційному процесі.
4. Визначення ефективності реальних інвестицій.
5. Характеристика та оцінка інвестиційних ризиків.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Розрахувати чистий приведений дохід (NPV) за кожним проектом та визначити їх фінансову привабливість, якщо відомо таке:

- 1) чисті доходи за проектом А становитимуть у перший рік – 200 млн. грн., другий рік – 300 млн. грн., третій рік – 400 млн. грн., а інвестиційні витрати – 600 млн. грн. За проектом Б чисті доходи становитимуть у перший рік – 100 млн. грн., другий рік – 400 млн. грн., третій рік – 300 млн. грн., а інвестиційні витрати – 680 млн. грн.;
- 2) процентна ставка для дисконтування визначена в 20 % річних.

Завдання 2.

Порівняти за критеріями NPV, IRR та PP два проекти, якщо ціна капіталу - 15 %.

Проект А: 20 000 8 000 8 000 8 000

Проект Б: 21 000 5 000 6 000 10 000 .

Завдання 3.

Розрахувати внутрішню норму доходності (IRR) та визначити фінансову привабливість проекту, якщо відомо таке:

- 1) інвестиційні витрати здійснюються протягом одного року і становлять – 400 млн. грн.;
- 2) чисті доходи за проектом становитимуть у перший рік 200 млн. грн., другий рік – 300 млн. грн.;
- 3) ціна інвестиційного капіталу становить 20 %.

Завдання 4.

Розрахувати індекс доходності (PI) за кожним проектом та визначити їх фінансову привабливість, якщо відомо:

- 1) чисті доходи за проектом А становитимуть у перший рік – 100 млн. грн., другий рік – 200 млн. грн., третій рік – 200 млн. грн., а інвестиційні витрати – 400 млн. грн. За проектом Б чисті доходи становитимуть у перший рік 200 млн. грн., другий рік – 200 млн. грн., третій рік – 300 млн. грн., а інвестиційні витрати – 400 млн. грн.;
- 2) відсоткова ставка для дисконтування визначена в 20 % річних.

Тести:

1. Інвестиційні операції комерційного банку –це:

- а) операції щодо залучення тимчасово вільних коштів від населення;
- б) діяльність банку по розміщенню ресурсів у цінні папери, нерухомість, статутні фонди підприємств, дорогоцінні метали та інші об'єкти вкладень;

в) надання коштів у тимчасове користування клієнтам банку;

г) усі відповіді правильні.

2. Банківські інвестиції –це:

а) довгострокові кредити на фінансування затрат капітального характеру та вкладення коштів у цінні папери;

б) кошти емітентів цінних паперів;

в) довгострокові депозити;

г) правильна відповідь відсутня.

3. Банківський портфель цінних паперів виконує функцію:

а) стабілізації доходів фінансової установи незалежно від фаз ділового циклу;

б) зниження податкового тягаря банку;

в) забезпечення гнучкості банківського портфеля активів;

г) усі відповіді правильні.

4. До основних факторів, які визначають напрямок та цілі інвестиційної політики банку відносяться:

а) дохід;

б) дохід, ліквідність, ризик;

в) достатність, дохід, ризик;

г) правильна відповідь відсутня.

5. Капітальні вкладення здійснюються у формі:

а) вкладень коштів у відтворення основних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;

б) вкладень коштів у відтворення оборотних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;

в) вкладень коштів у цінні папери;

г) правильна відповідь відсутня.

6. Невизначеність доходу інвестиційного портфеля банку зумовлена дією:

а) кредитного ризику;

б) ризику доходу;

в) ринкового та інфляційного ризику;

г) усі відповіді правильні.

7. Основними умовами ефективної інвестиційної діяльності банків є:

а) функціонування розвинутого фондового ринку в країні;

б) диверсифікованості інвестиційного портфеля по видам, термінам та емітентам цінних паперів;

в) достатність законодавчої та нормативної бази;

г) усі відповіді правильні.

8. Інвестиційні операції банків здійснюються за рахунок:

а) усіх нижченаведених ресурсів;

б) власних ресурсів;

в) залучених ресурсів;

г) запозичених ресурсів.

9. Інвестиційний портфель банку – це:

а) сукупність цінних паперів, розміщених банком з метою отримання доходів;

б) сукупність цінних паперів банку власного боргу;

в) сукупність цінних паперів, придбаних банком з метою отримання доходів та підтримки ліквідності;

г) усі відповіді правильні.

10. Пасивна стратегія управління портфелем цінних паперів передбачає:

а) використання спеціалістами банку прогнозів стану різних секторів фінансового ринку для коректування структури портфеля цінних паперів;

б) продаж цінних паперів інвесторам;

в) надання клієнтам кредитів під заставу цінних паперів;

г) структурування портфеля цінних паперів залежно від їх доходності.

Література: [1,11,17,52,55-58,61,70,84,88,89,91]

Тема 8. Операції банків у іноземній валюті

Поняття та види валютних цінностей. Класифікація валют. Порядок відкриття валютних рахунків фізичних та юридичних осіб.

Зміст валютних операцій. Види валютних операцій та їх ліцензування.

Види неторговельних операцій з валютою. Валютна каса уповноваженого банку. Банківський переказ, інкасо, акредитив. Схеми розрахунків.

Операції банку на міжбанківському валютному ринку. Класифікація валютних угод: овернайт, спот, форвард, своп.

Валютний ризик і валютна позиція. Нормативи ризику валютної позиції банку, встановленні НБУ. Внутрішні та зовнішні методи регулювання ризиків.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Ліцензування валютних операцій.
2. Особливості проведення міжнародних кредитних операцій.
3. Особливості надання кредитів, погашення яких передбачає умову використання коштів із державного бюджету України.
4. Строкові валютні угоди.
5. Операції із залучення та розміщення валютних ресурсів.
6. Кореспондентські відносини з іноземними банками.

Теми рефератів:

1. Валютно – фінансові та кредитно – розрахункові відносини в загальній системі міжнародних розрахунків.
2. Сутність та класифікація валютних операцій банків.
3. Організація міжнародних валютних операцій комерційних банків.
4. Конверсійні валютні операції банків.
5. Операції із залучення та розміщення валютних операцій.
6. Операції з обміну готівковою іноземною валютою через мережу обмінних пунктів.
7. Операції з дорожніми чеками.
8. Послуги з переказу коштів фізичних осіб за кордон.
9. Відкриття та ведення валютних рахунків в іноземній валюті.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Клієнт уклав із банком форвардний контракт на продаж 1500 млрд. дол. США за фунти стерлінгів із поставкою протягом наступних шести місяців (15 січня).

6 – міс. % ставка євродолара – 17 % річних

6 – міс. % ставка фунта стерлінгів – 10 % річних

курс „спот” на 15 липня:

1 ф.ст. = 1,25 дол. США

ЄВР/USD = 1,25

Визначити форвардний курс, по якому був укладений контракт?

Описати позицію банку на 15 липня і на 15 січня.

Визначити прибуток банку по форвардній операції.

Завдання 2.

Позичальник з України бере позику в Польщі сумою 3 млн. євро за ставкою 8 % річних. Потім конвертує кредит в гривні за курсом готівкових угод і розміщує його на національному

ринку під 15 % річних. Спот – курс євро до грн. – 6,5 грн. Термін дії операції – 12 місяців (для євро процентний рік складає 365 днів, для гривні – 360 днів).

Визначте, скільки гривні буде викуплено і яку суму в євро повинен сплатити клієнт.

Обчисліть безприбутковий і беззбитковий форвардний курс.

Розрахуйте нижню межу курсу, за якою валютний процентний арбітраж дасть прибуток.

Визначте звичайну форвардну маржу.

Завдання 3.

Клієнт американського банку знає, що йому необхідно буде через три місяці позичити євро терміном на 6 місяців. Його турбує, що відсоткова ставка євро може стати вищою через три місяці, і він хоче зафіксувати ставку євро сьогодні.

Запропонуйте способи, якими ця компанія може зафіксувати майбутню варість позички євро уже сьогодні.

Тести:

1. Валютні рахунки в Україні відкриваються уповноваженими банками для:

- а) резидентів та нерезидентів;
- б) резидентів;
- в) нерезидентів;
- г) для юридичних осіб.

2. До поточних товарних операцій в іноземній валюті в Україні відносять:

- а) переказ коштів за межі України;
- б) виплату готівкової іноземної валюти за платіжними документами;
- в) виплату авторських гонорарів;
- г) оплату з використанням чеків та пластикових карток.

3. До поточних неторговельних операцій в іноземній валюті в Україні відносять:

- а) розрахунки між юридичними особами – резидентами;
- б) розрахунки між юридичними особами – нерезидентами;
- в) виплату готівкової іноземної валюти за чеками;
- г) усі відповіді правильні.

4. Найбільш вигідною для імпортера формою платежу є:

- а) відкритий рахунок;
- б) оплата після відвантаження;
- в) документальне інкасо;
- г) документальний акредитив.

5. При розрахунках у формі банківського переказу бенефіціаром є:

- а) експортер;
- б) імпортер;
- в) банк імпортера;
- г) банк експортера.

6. Найбільш вигідною формою акредитиву для експортера є:

- а) відкличний акредитив;
- б) безвідкличний підтверджений акредитив;
- в) непідтверджений акредитив;
- г) безвідкличний акредитив.

7. Банківські рахунки в іноземній валюті бувають:

- а) поточні;
- б) депозитні;
- в) розрахункові;
- г) поточні і вкладні.

8. Кошти юридичних осіб – резидентів, отримані за платіжними документами, що надіслані з-за кордону зараховуються:

- а) на поточний рахунок в іноземній валюті;
- б) на розрахунковий рахунок в іноземній валюті;
- в) на поточний рахунок в національній валюті;

г) на вкладний рахунок в іноземній валюті.

9. Безпосередньо на поточний рахунок в іноземній валюті юридичної особи – резидента зараховуються:

- а) кредити від кредиторів;
- б) кредити з кредитного рахунку;
- в) благодійні внески юридичних осіб – резидентів;
- г) державне мито, митні збори у готівковій формі.

10. Конверсійна угода типу „ТОД”:

- а) це операція з датою валютування в день укладення угоди;
- б) це операція з датою валютування на наступний за днем укладення угоди робочий день;
- в) це операція з датою валютування на другий за днем укладення угоди робочий банківський день;
- г) це операція з датою валютування більше, ніж на 2 робочих банківських дні.

11. Вільно конвертована валюта – це:

- а) валюта країни, де не існує валютних обмежень;
- б) валюта країни, де не існує валютних обмежень для резидентів;
- в) валюта країни, де не існує жодних валютних обмежень як на поточні комерційні операції, так і на операції, пов'язані з рухом капіталів.

12. Частково конвертовані валюти – це:

- а) валюти тих країн, де існують валютні обмеження на певні валютні операції або тільки для нерезидентів;
- б) валюти країн, де існують валютні обмеження для резидентів;
- в) валюти країн, де не існують валютні обмеження для нерезидентів на поточні операції.

13. Неконвертованими валютами є:

- а) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції як для резидентів, так і для нерезидентів;
- б) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції тільки для нерезидентів;
- в) валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції тільки для резидентів.

14. Операція „своп” – це валютна операція:

- а) термінова;
- б) строкова;
- в) при якій поєднується форвардна умова і умова „спот”.

15. Валютний опціон – це договірне зобов'язання:

- а) для покупця і продавця купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу;
- б) що дає право (для покупця) і зобов'язання (для продавця) купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу за фіксованим у момент укладання угоди курсом на узгоджену дату;
- в) договір про купівлю – продаж валюти на узгоджену дату за курсом, зафіксованим у момент укладання угоди.

16. Дайте оцінку валютної позиції банку, якщо зобов'язання банку 30 тис. дол., а вимоги 25 тис. дол.:

- а) позиція відкрита;
- б) позиція довга;
- в) позиція закрита;
- г) позиція коротка.

17. При непрямому котируванні валют:

- а) розраховується середнє арифметичне між курсом продавця і покупця;
- б) одиниця іноземної валюти прирівнюється до певної кількості національної;
- в) визначається скільки одиниць іноземної валюти рівні одиниці національної.

18. Дата валютування - це:

- а) дата постачання коштів на рахунок контрагента;
- б) дата укладання угоди;

в) фіксація курсу національної одиниці в іноземній валюті на певний момент.

19. Валютні цінності – це:

- а) валюта України;
- б) цінні папери, виражені у валюті України;
- в) іноземна валюта;
- г) платіжні документи, виражені в монетарних металах;
- д) монетарні метали;
- е) цінні папери, виражені в іноземній валюті.

20. Пряме котирування – це:

- а) вартість одиниці іноземної валюти, що виражається у національній валюті;
- б) вартість одиниці національної валюти, що виражається в певній кількості іноземної валюти;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту.

21. Крос – курс - це:

- а) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти;
- б) різниця між курсами продавця та покупця;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту.

22. Монетарні метали – це:

- а) золото;
- б) ювелірні вироби;
- в) метали іридієво – платинової групи;
- г) побудові вироби із золота;
- д) золотий брухт.

23. Різниця залишків коштів в іноземних валютах, які формують кількісно незбіжні зобов'язання (пасивів) і вимог (активів) для учасників валютного ринку – це:

- а) відкрита валютна позиція;
- б) валютна позиція;
- в) коротка відкрита валютна позиція;
- г) довга валютна позиція.

24. Виберіть правильне визначення термінової угоди:

- а) конверсійні угоди з поставкою обумовленої суми іноземної валюти у визначений строк після укладання угоди за курсом, зафіксованим на момент її укладання;
- б) конверсійна форвардна операція з обумовленням нефіксованої дати поставки валюти;
- в) одинична конверсійна форвардна операція з обумовленням наявності визначеної дати валютування;
- г) комбінація двох протилежних конверсійних операцій.

25. Предметом кореспондентських міжбанківських відносин є:

- а) ділові відносини між двома банками;
- б) співробітництво між банками;
- в) договірні відносини між банками про здійснення розрахунків;
- г) ведення рахунків в іноземній валюті.

26. Назвіть основні етапи процесу створення кореспондентських відносин у порядку їх послідовності:

- а) вибір партнера;
- б) надсилання листа з пропозицією встановити кореспондентські відносини;
- в) встановлення зв'язку з обраним банком;
- г) укладання кореспондентської угоди;
- д) домовленість про контрольні ключі;
- е) обмін контрольними документами.

27. Кореспондентський рахунок – це спеціальний рахунок, що відкривається:

- а) банківськими установами;
- б) тільки банківськими установами;
- в) фінансовими установами;
- г) фінансовими установами.

28. Перелічіть контрольні документи, якими обмінюються банки при встановленні кореспондентських відносин:

- а) річний звіт;
- б) список підписів уповноважених осіб;
- в) заява про відкриття рахунку;
- г) список банків – кореспондентів в інших банках;
- д) ліцензія центрального банку;
- е) копія ліцензії центрального банку;
- є) угода про використання кодового ключа;
- і) список філій усередині країни;
- ї) повідомлення про відкриття рахунку.

29. Єдиний рахунок, за яким проводяться всі операції банку з клієнтом, зокрема і з використанням кредиту, називається:

- а) овердрафт;
- б) контокорент;
- в) акцептний кредит;
- д) приватний рахунок.

30. Кредитування експортера шляхом придбання векселів або інших боргових вимог називають:

- а) лізинг;
- б) факторинг;
- в) форфейтинг.

Література: [1,13,20,21,47,49,50,52,55-58,61,85,86,88,89,92,91]

Тема 9. Нетрадиційні банківські операції та послуги

Причини виникнення нетрадиційних банківських операцій та послуг. Ознаки банківських послуг, їх види. Договори для їхнього оформлення.

Лізинг: об'єкти і суб'єкти лізингу. Операційний та фінансовий лізинг: ознаки. Організація лізингового процесу.

Відмінності гарантії від поруки, її сутність. Договір доручення та договір комісії: зміст, спільне та відмінне. Зміст консультаційних та інформаційних послуг.

Трастові послуги: сутність, суб'єкти та види. Послуги на користь фізичних і юридичних осіб.

Поняття факторингу і форфейтингу. Регулювання, зміст і послідовність здійснення операцій.

Операції з банківськими металами. Види опціонів.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Консультаційні послуги банків, їх характеристика.
2. Банківські гарантії та поручительства.
3. Операції банків із банківськими металами.
4. Форфейтинг.
5. Інформаційні послуги та їх характеристика.
6. Трастові операції банків.
7. Характеристика фінансового інжинірингу.

Теми рефератів:

1. Характеристика та види нетрадиційних банківських послуг.
2. Лізингові операції банків.
3. Факторинг та форфейтинг.
4. Операції банків з дорогоцінними металами.
5. Трастові послуги банків.

6. Стан, перспективи розвитку нетрадиційних банківських операцій та послуг у банківській системі України.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Підприємство уклало з банком спеціальний договір, згідно з яким банк купує у клієнта права на вимогу боргу. Сума боргу становить 400 тис. грн., процентна ставка за короткостроковими позичками – 18% річних. Строк документообігу – 30 днів, плата за обслуговування – 1%. Розмір оплати дебіторських рахунків дорівнює 70%.

Визначити :

- а) Яку суму грошей отримає підприємство в момент переуступки боргу?
- б) Розмір оплати за користування кредитом і комісійну винагороду за виконання факторингової послуги.

Завдання 2.

Банк купив у підприємства право на вимогу боргу (без права зворотної вимоги до клієнта). Розмір вимоги – 200 тис. грн., процентна ставка за використання кредиту – 18% річних, розмір авансу, що його потрібно перерахувати клієнтові, – 70%. Покупець продукції часто затримує платежі підприємству – постачальнику: розмір ризику за несвоєчасність одержання коштів від платника становить 2%. Строк документообігу між банками платника і постачальника – 7 днів. Плата за обслуговування – 0,5%.

Визначити розмір комісійної винагороди.

Завдання 3.

ЗАТ “Кристал” уклало з факторинговою компанією угоду про обслуговування.

За умовами угоди авансові платежі за попередньою сплатою рахунків складають 85% суми рахунку. Комісійну винагороду за обслуговування встановлено у розмірі 0,3% суми обороту рахунків. Частина сумнівних боргів за оцінкою компаній визначено у розмірі 2,5% обороту рахунків. Середня обіговість рахунків – фактур – 45 днів. Відсоткова ставка за кредит – 17%. Річний оборот щодо реалізації продукції – 12 млн. грн.

Визначити суму доходу, одержаного факторинговою компанією та потребу у кредиті ЗАТ “Кристал”.

Завдання 4.

Обладнання взято у лізинг на термін його повної амортизації. Лізингоодержувач здійснив початковий внесок, яким сплатив 40% контрактної вартості обладнання.

Виробник обладнання не дає будь-яких відстрочок платежу. У зв’язку з цим лізингодавець одержав кредит в банку для придбання обладнання на суму, що не вистачає під 18% на термін 1 рік з щоквартальною сплатою відсотків та погашенням основної суми боргу.

Погашення кредиту лізингодавцем здійснюється за рахунок коштів, які надійшли у вигляді лізингових платежів від лізингоодержувача.

Контрактна вартість об’єкта – 100 000 грн.

Винагорода лізингодавця – 5%.

Термін лізингу – 5 років, періодичність лізингових платежів – 4 рази на рік.

Визначити розмір лізингових платежів, які необхідно виплатити лізингоодержувачу за весь термін фінансового лізингу.

Завдання 5.

Обладнання передається у фінансовий лізинг строком на 5 років. Його вартість складає – 100 000 грн. Для фінансування угоди лізингодавець залучає кредит на цю суму під 20% річних терміном на 5 років з щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсотки нараховуються на непогашену суму боргу). Річна норма амортизації – 20%, розмір строкового платежу – 2% річних.

Визначити ставку лізингового відсотку за весь період здійснення лізингу.

Завдання 6.

Підприємство, що здійснює експортні операції, має загальну суму рахунків – фактур по проданих товарах – 80,0 млн. руб. Розмір авансу факторингового кредиту банку – фактора складає

80 %, комісійний відсоток – 3 %, щомісячний відсоток за кредит - 1,8 %. Визначити, на яку суму банк купить дебіторські борги підприємства – позичальника.

Тести:

1. Банк у лізинговому бізнесі може брати участь як:

- а) лізингоодержувач, лізингодавець, засновник лізингової компанії, кредитор;
- б) тільки як лізингодавець;
- в) тільки як кредитор та лізингоодержувач;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Банк може здійснювати лізингові операції:

- а) за рахунок залучених коштів;
- б) за рахунок як власних, так і залучених коштів;
- в) тільки за рахунок власних коштів;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Зворотний лізинг означає, що:

- а) об'єкт лізингу може бути повторно переданий у користування іншому лізингоодержувачу;
- б) між суб'єктами лізинг укладається багатостороння угода та залучається декілька кредиторів;
- в) лізингодавець придбав майно у власника з наступною передачею останньому цього ж майна у лізинг;
- г) між суб'єктами лізингу укладається багатостороння угода та залучається один кредитор.

4. Лізинг, за яким усі витрати щодо обслуговування орендованого майна бере на себе лізингоодержувач, називається:

- а) внутрішній;
- б) чистий;
- в) фіктивний;
- г) „мокрый”.

5. Ризик випадкового пошкодження об'єкта оперативного лізингу, якщо інше не передбачено договором лізингу, несе:

- а) посередник – кредитор;
- б) лізингоодержувач;
- в) лізингодавець;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

6. Учасниками факторингової операції можуть бути:

- а) покупець;
- б) постачальник товарів;
- в) посередник (фактор), в особі комерційного банку або факторингової компанії;
- г) покупець, постачальник товарів, посередник (фактор), в особі комерційного банку або факторингової компанії.

7. Договір факторингу з правом регресу передбачає:

- а) фактор бере на себе ризик щодо одержання грошових коштів від покупців;
- б) дебітори клієнта повідомляються про укладання договору факторингу і пропонується здійснювати платежі безпосередньо фактору;
- в) фактор повертає постачальнику розрахункові документи, від оплати яких відмовився покупець, та вимагає повернення коштів;
- г) не передбачає повідомлення дебіторів про укладання договору факторингу; кошти переказуються постачальнику, який розраховується з фактором самостійно.

8. До учасників валютного ринку України, які здійснюють торгівлю банківськими металами в Україні, не належать:

- а) Українська фондова біржа;
- б) Українська міжбанківська валютна біржа;
- в) Національний банк України;
- г) уповноважені банки та уповноважені фінансово – кредитні установи на підставі ліцензії НБУ на право здійснення відповідних операцій з валютними цінностями.

9. До оптової торгівлі банківськими металами, яка здійснюється на УМВБ, належать операції купівлі – продажу:

- а) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня не більше ніж 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше ніж 10 золотих, платинових або срібних монет;
- б) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше ніж 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості не більше ніж 10 золотих, платинових або срібних монет;
- в) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше ніж 1000 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше ніж 10 золотих, платинових або срібних монет;
- г) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше ніж 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше ніж 100 золотих, платинових або срібних монет.

10. Операції з банківськими металами на валютному ринку України здійснюються з:

- а) лише фізичним постачанням металів;
- б) без фізичного постачання металів;
- в) фізичним постачанням металів та без неї;
- г) правильна відповідь відсутня.

Література: [1,48,52,54,55-58,61,62,69,71,88,89,91]

Тема 10. Забезпечення фінансової стійкості банку

Фінансова стійкість, її значення та умови макроекономічної системи. Формування резерву для відшкодування можливих витрат за кредитними операціями банків. Критерії оцінювання фінансового стану клієнтів позичальників, категорії підприємств (позичальників).

Групи класифікації кредитного портфеля. Розмір відрахувань до резерву за групами ризику.

Порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості комерційних банків. Використання резервів.

Склад фінансової звітності банку.

Структура банківських доходів і витрат банку. Показники, що характеризують прибутковість банківських установ. Аналіз процентної маржі.

Вимоги щодо мінімального розміру капіталу, нормативи капіталу, ризику, інвестування, розпорядження, валютною позицією, нормативи обов'язкового резервування коштів банківською системою.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання:

1. Фінансові звіти банку та їх аналіз.
2. Формування результату діяльності банку, та його розподіл.

Теми рефератів:

1. Фінансові звіти банків та їх аналіз.
2. Економічні нормативи діяльності банків.
3. Аналіз результатів діяльності банку.
4. Ліквідність банків.
5. Фінансові стійкість банків.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1.

Визначте проценту маржу банківських операцій, якщо (грн.):

Доход за кредитними операціями – 674,2;

Доход за кредитом і лізингом – 934,76;

Доход від операцій з борговими цінними паперами – 1954,60;

Інші доходи – 39,85;

Витрати за депозитами банків – 532,00;

Витрати за депозитами клієнтів – 685,35;

Витрати за емітованими цінними паперами – 985,10.

Завдання 2.

Визначити рівень поточного доходу банку, а також величину процентних доходів у його складі на сонові наступних даних (млн.. грн.):

Доходи від операцій з іноземною валютою – 178;

Дохід від трастових операцій -0,9;

Дивіденди за акціями -10,5 ;

Інші поточні доходи -1070,4;

Доход від інших операцій – 1580,6.

Завдання 3.

На основі даних фінансової звітності конкретного банку (вибрати самостійно) проаналізувати дотримання ним економічних нормативів. Провести розрахунки, зробити ґрунтовні висновки.

Тести:

1. При незмінному обсязі строкових депозитів загальна ліквідність банку буде збільшуватися, якщо:

- а) буде зменшуватися величина поточних активів;
- б) банк скористається МБК;
- в) буде зменшуватися обсяг вкладень банку в основні засоби;
- г) покращиться якість кредитного портфеля.

2. Розмір відрахувань у резервний фонд банку повинен бути:

- а) не менше 5 % від прибутку банку;
- б) не менше 1 % від прибутку банку;
- в) не менше 5 % від прибутку банку і не більше 25 % розміру регулятивного капіталу;
- г) не менше 10 % від прибутку банку і не більше 25 % розміру регулятивного капіталу.

3. Безнадійна дебіторська заборгованість списується за рахунок резервів, якщо вона не погашена протягом:

- а) 90 днів;
- б) 180 днів;
- в) 210 днів;
- г) 270 днів.

4. Загальна прибутковість банківських активів відповідно зменшується:

- а) із зростанням високоліквідних активів;
- б) із зростанням короткострокових кредитів;
- в) із зростанням сукупних активів;
- г) із зростанням чистого прибутку.

5. До групи найбільш ліквідних активів за ступенем ризику відноситься:

- а) готівка;
- б) боргові цінні папери центральних органів виконавчої влади, що рефінансуються та емітовані НБУ;
- в) боргові цінні папери місцевих органів виконавчої влади;
- г) короткострокові і довгострокові кредити, надані центральними органами виконавчої влади.

Література: [1,27,41,52,55-58,61,74,88,89,91]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.93 р. № 3125-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.00 р. № 2121 – III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, Закон України від 16.07.99 р. № 996 –XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.93 р. № 7-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/7-93>.
5. Про державну таємницю: Закон України від 10.09.99 № 079-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/079-14>.
6. Про заставу. Закон України від 02.10.92 № 2654 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 19.02.92 № 2139-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2139-12>.
8. Про заставу: Закон України від 02.10.92 № 2654-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>.
9. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 № 1560-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
10. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.01 № 2299-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2299-3>.
11. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.99 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
12. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 №108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.
13. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.01 № 2658-II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2658-II>.
14. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.01. №2374-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2374-3>.
15. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 05.04.01 № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>.
16. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
17. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 07.05.96 № 184/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/184/96-ВР>.
18. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.
19. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.01р. № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-3>.
20. Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 20.09.01 № 2740-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2740-3>.
21. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006. № 3480-IY [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-4>.
22. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
- 23.

24. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
25. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів від 28 жовтня 1998 р. N 1706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-п>.
26. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
27. Інструкція “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”: Затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.04. № 22.
28. Інструкція „Про касові операції в банках України”: Затверджена постановою Правління НБУ від 14.08.03 № 337.
29. Інструкція „Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах”: Затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.03 № 492.
30. Інструкція “Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України”: Затверджена постановою Правління НБУ від 19.02.01 № 69.
31. Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”: Затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.01 № 368.
32. Інструкція „Про бухгалтерський облік доходів і витрат банку”: Затверджена постановою Правління НБУ від 18.06.03 № 255.
33. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України: Затверджена постановою Правління НБУ від 20.08.03 № 355.
34. Положення НБУ „Про порядок створення і державну реєстрацію банків, відкриття їх філій, представництв, відділень”: Затверджене постановою Правління НБУ від 31.08.01 № 375.
35. Положення НБУ „Про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій”: Затверджене постановою Правління НБУ від 17.07.01 № 275.
36. Положення “Про порядок визначення та застосування комплексної рейтингової оцінки комерційних банків за системою CAMEL”: Затверджене постановою Правління НБУ від 25.06.98 № 246.
37. Положення “Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства”: Затверджене постановою Правління НБУ від 28.06.01 № 369.
38. Положення НБУ “Про механізм рефінансування комерційних банків України”: Затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.00 № 484.
39. Положення НБУ „Про порядок здійснення консорціумного кредитування”: Затверджене постановою Правління НБУ від 21.02.96 № 37.
40. Положення НБУ „Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”: Затверджене постановою Правління НБУ від 06.07.00 № 278.
41. Положення “Про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості”: Затверджене постановою Правління НБУ від 13.12.02 № 505.
42. Положення „Про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів”: Затверджене постановою Правління НБУ від 17.12.03 № 561.
43. Положення “Про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях”: Затверджене постановою Правління НБУ від 26.03.98 № 118.
44. Положення “Про порядок формування обов’язкових резервів для банків України”: Затверджене постановою Правління НБУ від 27.06.01 № 244.
45. Положення „Про порядок формування і використання банками резервного фонду”: Затверджене постановою Правління НБУ від 08.08.01 № 334.
46. Положення „Про ведення касових операцій у національній валюті України”: Затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.04. № 637.

47. Положення “Про виконання установами банків доручень підприємств та розрахункових документів на безспірне списання (стягнення) коштів”: Затверджене постановою Правління НБУ від 18.09.98 № 379.
  48. Положення “Про порядок створення і державної реєстрації банківських об’єднань”: Затверджене постановою Правління НБУ від 31.08.01 № 377.
  49. Положення „Про порядок здійснення банками вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами”: Затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.03 № 516.
  50. Положення „Про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України”: Затверджене постановою Правління НБУ від 16.12.02 № 508.
  51. Положення „Про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями”: Затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.03 № 514.
  52. Положення „Про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами”: Затверджене постановою Правління НБУ від 06.08.03 № 325.
  53. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України: Затверджено постановою Правління НБУ від 18.03.99 №127.
  54. Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів: Розроблені Міжнародною Торговою Палатою № 500, 1993.
  55. Уніфіковані правила для договірних гарантій: Розроблені Міжнародною Торговою Палатою, 1992.
-
56. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.
  57. Банківські операції: навч. посіб./ [Ковальчук К. Ф., Вишнякова І. В., Савчук Л. М. та ін.]. - К.: ЦУЛ, 2013. - 162 с.
  58. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін; За заг. ред. А.М. Мороза – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
  59. Банки та банківська діяльність: збірник офіційних текстів законів станом на 5 березня 2012 року/ [Упоряд. Руснак Ю. І.]. - К.: ЦУЛ, 2012. - 498 с.
  60. Банківська справа. Центральний банк і грошово – кредитна політика. Банківські операції: Навчальний посібник. – Т 1. / В.О. Сичов, В.Т. Александров, В.В. Остапенко та ін. – К.: АВТ, 2004. – 528 с.
  61. Банківські та кредитні відносини. Законодавство, судова практика: практ. посіб./ [Упоряд. Григоренко Л. С.]. - К.: ЦУЛ, 2015. - 408 с.
  62. Бланк И.А. Управление формированием капитала. – К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с.
  63. Васюренко О. В., Сидоренко О. М. Банківський нагляд: підруч. - К.: Знання, 2011. - 502 с.
  64. Васюренко О.В. Банківські операції: Навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001. – 255 с.
  65. Внукова М.М. Основи факторингу: навч.посібник – К.: Товариство “Знання”, 1998. – 174 с.
  66. Внукова Н.М. Ринок фінансових послуг: Навчально – методичний посібник. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 276 с.
  67. Віднійчук-Вірван Л. А. Міжнародний банківський бізнес: базові категорії, поняття, терміни: навч. посіб. - Л.: Магнолія 2006, 2014. - 312 с.
  68. Гриджук Д.М. Забезпечення кредитних зобов’язань у діяльності банків. – К.: Істина, 2001.-253 с.
  69. Деньги. Кредит. Банки/ Под ред. Е.Ф. Жукова. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. - 783 с..
  70. Демківський А. Вексельна справа: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 336 с.
  71. Іпотечний ринок в Україні: проблеми стратегії розвитку / Ред. кол.: В.Д. Базидевич та ін. – К.: Б.в., 2004. – 140 с.
  72. Єгоричева С. Б. Банківські інновації: навч. посіб./ [Єгоричева С. Б.]. - К.: ЦУЛ, 2010. - 208 с.
  73. Камарницький І.Ф. Інвестиційна діяльність комерційних банків: Монографія. – Чернівці: Рута, 2004. - 260 с.
  74. Копилюк О. І., Музичка О. М. Банківські операції: навч. посіб. - 2-ге вид., випр. і доп. - К.: ЦУЛ, 2012. - 536 с.

75. Кот Л.Л. Банківський кредит у трансформаційній економіці: питання теорії, методології, практики. – К.: Знання Укр., 2003. – 93 с.
76. Котковський В. С., Неізнана О. В. Банківські операції: навч. посіб. - К.: Кондор, 2011. - 498 с.
77. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку: теоретико – методичні аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
78. Кравчук Г.Т. Інформаційні системи і технології в банківській сфері: Навчальний посібник для студентів вузів. – Львів: ЛБІ НБУ, 2002. – 135 с.
79. Кредитна система України і банківські технології: Навчальний посібник для вищ. навч. зал. екон. Спец.: У 3 кн. / За заг. ред. І.В. Сало, НБУ. – Львів: ЛБІ НБУ, 2002.
80. Курилин Б. И. Безопасность банковских операций: Оценка и минимизация рисков. – К., 1995.
81. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник. – 4 – те вид., стер. – К.: Знання, 2004. – 215 с.
82. Левченко О. М. Етапи кредитування // Сіверянський літопис, 1999. – № 6. – С. 213–220.
83. Левандівський О. Т., Деметер П. Е. Банківські операції: навч. посіб. - К.: Знання, 2012. - 463 с.
84. Левченко О. Класифікація банківських кредитів // Сіверянський літопис, 1999. – № 1. – С. 179–191.
85. Левченко О.М. Оцінка кредитоспроможності позичальників // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетр. нац ун-т. – 2001. – Вип. 94. – С. 26–34.
86. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій: Монографія. – Тернопіль: Карт – бланк, 2001. – 318 с.
87. Лютий І.О., Солодка О.О. Банківський маркетинг: підруч. - К.: ЦУЛ, 2010. - 776 с.
88. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. Пясецька та ін.. За заг. ред. М.І. Савлука . – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
89. Міжнародні розрахунки: тести лекцій / Укл. Т.Є. Оболенська. – К.: КНЕУ, 1999. – 128 с.
90. Михайловська І. М., Олійник А. В. Банківські операції. Кредитно-модульний курс: навч. посіб. - Л.: Магнолія 2006, 2011. - 646 с.
91. Операції комерційних банків / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, М. Вознюк. – 3-те вид. – К.: Алерта; Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 500 с.
92. Операції комерційних банків: опорний конспект лекцій. – К.: КНТЕУ, 2003. – Ч. 1: Традиційні банківські послуги. – 2003. – 113 с.
93. Прасолова С. П., Вовченко О. С. Банківські операції: навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2013. - 568 с.
94. Примостка Л.О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 263 с.
95. Руденко Л.В. Організація міжнародних кредитно-розрахункових операцій в банках: Посібник. – К.: “Академія”, 2002. – 376 с.
96. Савін К. Платіжні картки як сучасний інструмент банківського маркетингу: міжнародний досвід та перспективи для України // Банківська справа, 2000. – №1. – С. 40–46.
97. Савлук М. І. Вступ до банківської справи. – К., 1998.
98. Скоморович І. Г. Банківські операції: навч. посіб./ [Скоморович І. Г.]. - Львів: Магнолія 2006, 2010. - 482 с.
99. Табачук Г., Сарахман О., Бречко Т. Фінансовий облік у банках: Підруч. - К.: ЦУЛ, 2010. - 424 с.
100. Тиркало Р.І. Банківські операції з цінними паперами: Монографія. – Т.: Карт – бланк, 2004. – 211 с.
101. Шевченко Р.І. Банківські операції: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2003. – 276 с.
102. Збірник виробничих ситуацій з навчальної дисципліни „Банківські операції” / Керівник авт. кол. А.М. Мороз. – К.: КНЕУ, 1998. – 380 с.